ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР.

№ 45 (1579) | Пятніца, 9 чэрвеня 1961 года | Цана 4 кап.

ЧЫТАЙЦЕ НАШАЙ ГАЗЕТЫ: Ў СЁННЯШНІМ НУМАРЫ

• Справаздачу са сходу творчай інтэлігенцыі рэспублікі. • Артыкул В. Ладыгінай пра архітэктуру сённяшняга дня. • Школа і жыццё. Пісьмо з Браслаўскага раёна. • Рэцэнзію на кнігу «Беларуская савецкая літаратура за мяжой». • Артыкул А. Семяновіча «Вялікі сын Расіі». • Творчы партрэт маладога акцёра В. Тарасава. • Нататку «Незабыўнае» аб гераічнай разведчыцы Таццяне Бауэр. • Пра сустрэчу герояў Брэсцкай крэпасці. • Артыкул С. Капры аб аглядзе музычных навучальных устаноў.

НАСУСТРАЧ XXII З'ЕЗДУ КПСС

«У палітыцы партыі, у яе ідэалогіі савецкія пісьменнікі, кампазітары, мастакі, работнікі кіно і тэатра знаходзяць невычэрпную крыніцу творчага натхнення. Ідэі партыі яны ўспрымаюць як свае ўласныя ідэі».

М. С. ХРУШЧОЎ.

СТВАРАЦЬ СПЕКТАКЛІ ЯРКІЯ, ЗМЯСТОЎНЫЯ

У апошні раз закрылася заслона на сцэне... Тэатральны сезон закончыўся. Мінскія творчыя калектывы выехалі на гастролі ў гарады і вёскі рэспублікі, у РСФСР і на Украіну. У госці да мінчан прыбылі Тэатр імя Якуба Коласа і Магілёўскі абласны тэатр. Сёлета з жыхарамі сталіцы Савецкай Беларусі сустрэнуцца таксама творчыя калектывы Гродзенскага і Гомельскага абласных тэатраў.

1961 год у мастацтве не з'яўляецца звычайным, «радавым» годам. Усе савецкія людзі, а разам з імі работнікі літаратуры і мастацтва рыхтуюцца да XXII з'езда Камуністычнай партыі Савецкага Саюза. Нядаўна ў часопісе «Коммунист» прагучаў натхнёны заклік Мікіты Сяргеевіча Хрушчова: «Нам патрэбны такія кнігі, кінафільмы, спектаклі, творы музыкі, жывапісу і скульптуры, якія выхоўвалі б людзей у духу камуністычных ідэалаў...»

Чым жа парадавалі нашы артысты і рэжысёры сваіх гледачоў у мінулым сезоне і чаго яшчэ не стае тэатрам?

Сучаснасць стала душой, галоўнай тэмай сцэнічнага мастацтва рэспублікі. У параўнанні з сезонам 1959—60 гадоў рэпертуар тэатраў значна ўзбагаціўся нацыянальнымі творамі. Купалаўцы з поспехам паказалі «Лявоніху на арбіце» А. Макаёнка, коласаўцы— «Выгнанне блудніцы» І. Шамякіна, оперны тэатр — «Калючую ружу» Ю. Семянякі (лібрэта А. Бачылы). Асаблівасць названых спектакляў у тым, што ў іх адчуваецца подых нашага векапомнага часу, што героямі іх з'яўляюцца савецкія людзі — будаўнікі камунізма.

У лепшых спектаклях сезона праявілі свой талент, творчую фантазію драматургі і кампазітары, рэжысёры і акцёры, дэкаратары і работнікі пастановачных частак тэатраў.

Добрага слова заслугоўвае работа рэжысёраў Б. Эрына, Б. Браганцава, В. Броўкіна і дырыжора Л. Любімава, мастакоў Я. Чамадурава, Я. Нікалаева і іншых майстроў, якія з натхненнем і творчай энергіяй паставілі спектаклі аб сучасніках. Ёсць у новых творах значныя акцёрскія ўдачы. І перш за ўсё трэба назваць Б. Платонава, які выдатна вылепіў камедыйны характар Лявона ў спектаклі «Лявоніха на арбіце».

Радасная адзнака мінулага сезона — далейшае творчае збліжэнне прафесіянальнага і самадзейнага тэатраў. Гэта асабліва выразна праявілася ў выступленнях вядомых майстроў на сцэнах народных тэатраў і пінскіх артыстаў-аматараў у спектаклі Тэатра імя ЛКСМБ «Кухарка».

Ёсць і адмоўныя рысы ў рэпертуары тэатраў мінулага сезона. На афішы Тэатра імя М. Горкага не было п'ес беларускіх драматургаў. Нічога новага не сказалі аб сённяшнім жыцці рэспублікі гродзенскі і брэсцкі калектывы; яны не наладзілі яшчэ цеснага супрацоўніцтва з беларускімі драматургамі.

Не пазбеглі нашы тэатры пастановак дробнатэмных, ілюстрацыйных, слабых па сваіх ідэйна-мастацкіх якасцях п'ес. Спектаклі з неглыбокімі канфліктамі, бедныя па думцы, з героямі, пазбаўленымі жыццёвай пераканальнасці, усё яшчэ з'яўляюцца ў рэпертуары.

У Тэатры оперы і балета забыліся на творы Я. Цікоцкага, А. Багатырова, В. Залатарова, Р. Пукста. Іх даўно ўжо не паказваюць гледачам. Ёсць падставы папярэдзіць мастацкае кіраўніцтва гэтага тэатра ад захаплення аперэтачным жанрам на шкоду опернай класіцы. Аперэты Планкета і Штрауса тут часцей гучаць, чым оперы Чайкоўскага і Рымскага-Корсакава, Глінкі і Мусаргскага.

Набліжаецца XXII з'езд Камуністычнай партыі Савецкага Саюза. Рыхтуючыся да гэтай сусветна-гістарычнай падзеі, работнікі беларускіх тэатраў клапоцяцца аб новым змястоўным рэпертуары і якасці яго сцэнічнага ўвасаблення.

Оперны тэатр працуе над балетам Я. Глебава «Мара балерыны». У Тэатры імя М. Горкага рыхтуюць прэм'еру «Выгнанне блудніцы». У калектыве купалаўцаў ідуць рэпетыцыі п'есы П. Васілеўскага «Любоў, Надзея, Вера» — пра людзей Салігорскага камбіната. Новы рэпертуар ствараецца ў абласных і народных тэатрах.

Аднак не ўсе прафесіянальныя і самадзейныя калектывы забяспечаны высокамастацкімі п'есамі. Дапамагчы ім узбагаціць рэпертуар новымі змястоўнымі, глыбокімі па думцы драматычнымі творамі — пачэсны абавязак беларускіх пісьменнікаў. Жыццё дае безліч тэм, вартых увагі драматургаў. Асабліва вострай і надзённай праблемай з'яўляецца стварэнне паўнакроўнага характару сучасніка — героя з шырокімі жыццёвымі далягладамі, высокай сацыялістычнай свядомасцю і працавітасцю.

Трэба сказаць, што мінулы сезон не вылучаўся асабліва яркімі рэжысёрскімі ўдачамі. Мы не можам, на жаль, назваць такіх цікавых і смелых рэжысёрскіх рашэнняў, якія былі здзейснены ў свой час у спектаклях «Аптымістычная трагедыя» (Тэатр імя М. Горкага, рэжысёр М. Співак) і «Навальніца будзе» (Тэатр імя Якуба Коласа, рэжысёр Ю. Шчарбакоў). А між тым, поспех п'ес на сцэне, як вядома, у многім залежыць ад таленту і творчай фантазіі іх пастаноўшчыкаў.

Увага рэжысуры рэспубліканскіх і абласных тэатраў у новым сезоне павінна быць скіравана на стварэнне ансамблевых спектакляў, у якіх, нібы ў добра зладжаным аркестры, выступалі б сталыя, спрактыкаваныя акцёры разам са здольнай моладдзю.

Моладзь з поспехам дэбютавала ў многіх спектаклях мінулага сезона. Можна прыгадаць творчыя ўдачы Л. Давідовіч у спектаклі «Твой светлы шлях» (Тэатр імя Янкі Купалы), Л. Былінскай у спектаклі «Акіян» (Тэатр імя М. Горкага), Г. Гарбука («Згублены сын» у Тэатры імя Якуба Коласа). Гэта дае падставу нашым тэатрам яшчэ смялей вылучаць моладзь на асноўныя ролі ў сучасным і класічным рэпертуары.

Але нельга абмяжоўвацца толькі вылучэннем маладых артыстаў. Трэба нястынна выхоўваць іх, засцерагаць ад самазаспакоенасці, зазнайства, абыякавасці да сваёй творчай дзейнасці, дапамагаць моладзі глыбей засвоіць выдатныя мастацкія традыцыі і высакародныя маральна-этычныя прынцыпы карыфеяў савецкага тэатра.

Мала ўвагі яшчэ аддаецца тэатрамі сцэнічнай мове. Нашы лепшыя акцёры дасканала авалодалі многімі «таямніцамі» майстэрства МХАТ і Малога тэатра. На жаль, не ўсе пераймалі ад іх вялікую пашану да роднага слова, да раскрыцця музыкі, інтанацыйнага багацця роднай гаворкі.

Пачэсны абавязак творчых работнікаў беларускай сцэны — паклапаціцца аб тым, каб нарадзілася больш спектакляў з глыбокай філасофскай думкай, спектакляў-адкрыццяў, у якіх будуць абагульнены тыповыя з'явы часу. Яны нам уяўляюцца як творы розных жанраў і форм, але характэрныя бескампраміснай патрабавальнасцю да ідэйна-мастацкай якасці, з бездакорным эстэтычным густам.

Да стварэння такіх спектакляў заклікае нас Камуністычная партыя, гэтага чакае ад майстроў тэатральнай культуры савецкі народ.

НОВЫЯ ТВОРЫ СКУЛЬПТАРАЎ

І. Міско. Партрэт Героя Сацыялістычнай Працы Фёдара Алексіевіча.

РАЗАМ З ПАРТЫЯЙ, РАЗАМ З НАРОДАМ

СХОД АКТЫВУ ТВОРЧАЙ ІНТЭЛІГЕНЦЫІ БЕЛАРУСІ

Як паведамлялася, у Мінску адбыўся сход актыву творчай інтэлігенцыі Беларусі. З дакладам аб задачах творчай інтэлігенцыі па дастойнай сустрэчы XXII з'езда КПСС выступіў кандыдат у члены Прэзідыума ЦК КПСС, першы сакратар ЦК КП Беларусі **К. Т. Мазураў.**

Пасля даклада тав. К. Т. Мазурава пачаліся спрэчкі. Выступаўшыя гаварылі аб поспехах, дасягнутых у развіцці літаратуры і мастацтва Беларусі, расказвалі аб тым, як творчая інтэлігенцыя рэспублікі рыхтуецца да знамянальнай падзеі ў жыцці партыі і народа—да XXII з'езда КПСС, ускрывалі недахопы ў дзейнасці творчых саюзаў і калектываў.

Першым у спрэчках выступіў старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў БССР **П. У. Броўка.**

— За апошнія дзесяцігоддзі, — сказаў ён,—беларуская літаратура стала адным з перадавых атрадаў нашай агульнасаюзнай шматнацыянальнай літаратуры. Усё лепшае, створанае намі, агульнавядома. Яно перакладзена на рускую мову і заваявала прызнанне агульнасаюзнага чытача. Ёсць у нас творы, якія шырока вядомы і за рубяжом. Гэта сведчанне сталасці нашай літаратуры, яе агульнага прызнання.

Растуць нашы сувязі з братнімі літаратурамі. У нас паспяхова прайшлі тыдні ўкраінскай, літоўскай, латышскай, малдаўскай літаратур. Самая моцная ў нас сувязь з вялікай рускай літаратурай. Мы шчыра ўдзячныя нашым сябрам — рускім паэтам і пісьменнікам за дапамогу. У цяперашні час мы рыхтуемся да правядзення ў Беларусі тыдня рускай літаратуры, які яшчэ больш умацуе нашу братнюю дружбу.

Тав. Броўка расказвае аб тым, што зрабілі беларускія пісьменнікі ў апошні час і над чым працуюць цяпер. Выходзіць з друку раман У. Карпава «Вясеннія ліўні» — аб аўтазаводцах. Надрукаваў першую кнігу рамана аб калгасным будаўніцтве «Серадзібор» П. Пестрак. У часопісе «Маладосць» надрукавана аповесць А. Асіпенкі аб жыцці моладзі «Сыну майго сына». Цыкл твораў аб сучаснай вёсцы апублікаваў у часопісе «Полымя» Я. Брыль, Г. Папоў надрукаваў у часопісе «Неман» аповесць аб старшыні калгаса. З'явілася аповесць аб сучасным калгасе «Месца ў жыцці» У. Шахаўца.

Я. Скрыган, А. Рылько, В. Быкаў, А. Карпюк, У. Краўчанка, І. Грамовіч, І. Дуброўскі, В. Вітка працавалі і працуюць над творамі на сучасную тэму. Новы раман «Людзі на балоце» закончыў І. Мележ. Цікавую кнігу для дзяцей «Лёнька Гром» напісаў П. Кавалёў.

Парадавалі новымі творамі і драматургі. П'есы А. Макаёнка «Лявоніха на арбіце» і І. Шамякіна «Выгнанне блудніцы» высока цэняцца гледачом.

Новыя творы стварылі і паэты. П. Панчанка і М. Танк напісалі вершы аб Амерыцы, А. Куляшоў— аб жыцці нашага сучасніка. Сучаснасці прысвячаюць свае творы У. Дубоўка, М. Лужанін, А. Звонак, К. Кірэенка. А. Вялюгін закончыў паэму «Вецер з Волгі» — аб юнацкіх гадах Ул. І. Леніна, А. Русецкі — паэму аб росце чалавека ў нашы дні «Яго вялікасць чалавек», М. Аўрамчык завяршыў цыкл вершаў аб беларускіх гарняках, А. Бялевіч — паэму аб старшыні калгаса, Г. Бураўкін — рэпартаж «Полацкі нафтабуд».

Нямала створана нарысаў аб перадавых людзях нашай рэспублікі. Да XXII з'езда КПСС намячаецца выдаць спецыяльны зборнік нарысаў аб героях нашых дзён.

Зразумела, працягвае прамоўца, я не поўнасцю расказаў аб тым, што зрабілі і робяць пісьменнікі. Але і пералічанае гаворыць аб творчай актыўнасці пісьменніцкай арганізацыі.

Нам, работнікам навукі, работнікам літаратуры і мастацтва, многае даецца нашай партыяй, Савецкім урадам, нашым народам, але многае патрабуецца і ад нас, гаворыць тав. Броўка. Вялікія і адказныя задачы пастаўлены перад намі Цэнтральным Камітэтам КПСС. І кожнага з нас павінна непакоіць пачуццё адказнасці за нашу дзейнасць, за тое, каб апраўдаць сваёй працай высокае давер'е партыі і народа.

Слова атрымлівае старшыня праўлення Саюза кампазітараў БССР, народны артыст СССР **Я. К. Цікоцкі.** Ён гаворыць, што беларускія кампазітары і музыказнаўцы, як і ўвесь савецкі народ, рыхтуюцца дастойна сустрэць XXII з'езд КПСС. Натхняючым стымулам для ўздыму творчасці з'яўляецца артыкул М. С. Хрушчова «Да новых поспехаў літаратуры і мастацтва», апублікаваны ў часопісе «Коммунист».

Беларускія кампазітары ствараюць у гонар XXII з'езда партыі новыя балеты і сімфоніі, святочныя ўверцюры і прэлюдыі для прафесіянальнага і самадзейнага сімфанічнага аркестра, санаты і іншыя камерна-інструментальныя творы героіка-патэтычнага гучання. У садружнасці з паэтамі ствараюцца кантаты, разгорнутыя хоры, песні і рамансы аб партыі, Радзіме, савецкім гуманізме, аб людзях камуністычнага заўтра.

Год назад беларуская кампазітарская арганізацыя рабіла справаздачу на сакратарыяце Саюза кампазітараў СССР. Рад твораў атрымаў добрыя водгукі і ўключан у музычна-выдавецкія планы выдавецтваў Масквы і Ленінграда. Толькі ў 1961—1962 гадах там выйдуць творы 12 беларускіх кампазітараў, а таксама работы 6 музыказнаўцаў.

Тав. Цікоцкі расказвае, як беларускія кампазітары, выконваючы ўказанні ЦК КПСС, ствараюць у музыцы рознабаковы і багаты вобраз нашага сучасніка. У пэўнай ступені ён знайшоў адлюстраванне ў оперы Семянякі, у трэцяй сюіце Аладава, у кантатах Кузняцова, у радзе песень Алоўнікава, у сімфанічнай і камернай творчасці Багатырова, Вагнера, Падкавырава і іншых.

Да 91-й гадавіны з дня нараджэння Ул. І. Леніна створан рад новых удалых песень аб вялікім правадыру і настаўніку працоўных.

Больш разнастайнай і шматбаковай, адзначае прамоўца, стала за апошні час грамадская дзейнасць кампазітараў. Яны арганізуюць творчыя справаздачы і сустрэчы з працоўнымі. Толькі за пяць месяцаў гэтага года адбылося 108 творчых выездаў-сустрэч. Кампазітары і выканаўцы выязджалі ў самыя аддаленыя куткі рэспублікі.

Саюз кампазітараў з'явіўся ініцыятарам арганізацыі пастаянна дзеючага творчага семінара самадзейных кампазітараў у Мінску, правядзення абласных семінараў. Пры Мінскім палацы піянераў арганізаван музычны клуб для дзяцей. Кампазітары шэфствуюць над сярэдняй школай № 14 гор. Мінска, Бабруйскай музычнай школай і Ашмянскай школай-інтэрнатам. Мы ўзялі шэфства таксама над мастацкай самадзейнасцю Мінскай вобласці.

Далей тав. Цікоцкі спыніўся на пытаннях падрыхтоўкі музычных кадраў.

У заключэнне прамоўца запэўніў Цэнтральны Камітэт КПБ, што кампазітары Беларусі з поспехам выканаюць абавязацельствы, прынятыя ў гонар XXII з'езда КПСС.

На трыбуне рэжысёр Ашмянскага народнага тэатра **П. А. Дакука.** Ён расказвае аб дзейнасці калектыву. Тэатр праводзіць многа цікавых і карысных мерапрыемстваў. Пры ім створан савет, у склад якога ўваходзяць кіруючыя работнікі калектыву, артысты, работнікі культуры вёскі. Часта на пасяджэнні савета запрашаюцца кіраўнікі калгасаў і саўгасаў.

Спектаклі тэатра цёпла прымаюцца сельскім гледачом. Там вельмі часта прыходзіцца, адказваючы на пажаданні насельніцтва, даваць не па аднаму, а па два спектаклі ў адным населеным пункце.

Вялікую дапамогу аказваюць народнаму калектыву артысты Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы. Тав. Дакука ад імя калектыву выказаў падзяку купалаўцам за гэтую дапамогу.

Дапамагаюць тэатру аўтары п'ес. Яны прыязджаюць на месца, дзе расказваюць, як лепш паставіць п'есу, раскрыць той ці іншы вобраз. Так, у тэатры пабывалі тт. Макаёнак, Свірыдаў.

Шмат увагі ўдзяліў тав. Дакука пытанню рэпертуару. Ён гаворыць, што тэатры павінны ставіць п'есы, блізкія, даступныя і зразумелыя нашаму гледачу. Такія п'есы ў нас ёсць, і іх трэба ўключаць у рэпертуар. Рэжысёры часам не цікавяцца зместам п'есы, а глядзяць, якія з'явіліся на яе рэцэнзіі. А бывае і так, што п'еса не ставіцца толькі таму, што яе аўтар яшчэ маладвядомы.

— Мастацтва, — сказала народная артыстка БССР **Г. Б. Абуховіч,** — з'яўляецца магутнай зброяй у справе камуністычнага выхавання працоўных. Творчыя работнікі заўсёды і ўсюды былі разам з партыяй. Вялікія і адказныя задачы стаяць перад работнікамі літаратуры і мастацтва ў цяперашні час. Няма больш высакароднай для нас мэты, як барацьба за мір. За гэтую высакародную справу змагаюцца Камуністычная партыя, савецкі народ, усё прагрэсіўнае чалавецтва.

У свеце ідзе цяпер спаборніцтва дзвюх сістэм — сацыялістычнай і капіталістычнай.

Работнікі літаратуры і мастацтва павінны выкрываць негрунтоўнасць буржуазнай ідэалогіі, яе ілжывасць. Сваёй зброяй яны заклікаíны бічаваць усякія перажыткі капіталізму.

Тав. Абуховіч заўважае, што друк недастаткова асвятляе пытанні літаратуры і мастацтва. У газетах вельмі рэдка з'яўляюцца рэцэнзіі на спектаклі.

Слова атрымлівае старшыня праўлення Саюза мастакоў БССР **П. П. Нікіфараў.**

— Наша краіна — сказаў ён,— велізарнымі поспехамі сустракае XXII з'езд КПСС. І вось, калі параўноўваеш гэтыя поспехі з поспехамі работнікаў мастацтваў, то мімаволі робіш вывад, што мы, мастакі, літаратары, кампазітары, артысты, зрабілі яшчэ вельмі мала і знаходзімся ў вялікім даўгу перад партыяй і народам.

У нашай рэспубліцы, як і ва ўсёй краіне, вырасла многа выдатных людзей, якія сваёй працай, навуковымі адкрыццямі, гераічнымі подзвігамі праслаўляюць сілу і магутнасць Радзімы. Аб гэтых людзях мы яшчэ мала, вельмі мала ствараем высокамастацкіх твораў. Возьмем такі прыклад. «Незнаёмка» Крамскога? Ёсць, і вельмі шым народзе, з'яўляючыся сімвалам прыгажосці рускай жанчыны. А хіба цяпер у нас сярод рабочых, калгаснікаў, сярод нашай інтэлігенцыі няма дзяўчат, жанчын больш цудоўных, чым «Незнаёмка» Крамскога? Ёсць і вельмі многа. Яны больш цудоўныя, чым «Незнаёмка», вонкава і ўнутрана, у сто разоў больш цудоўныя! Але твораў добрых пра нашых савецкіх жанчын вельмі мала.

Ад імя мастакоў Беларусі я хачу запэўніць ЦК КПБ, усіх тут прысутных, што ўсе намаганні мастакоў будуць накіраваны на тое, каб глыбей увайсці ў жыццё народа, каб сапраўды ўпрыгожыць яго жыццё мастацкімі творамі ад карцін, рысункаў да прыгожай мэблі, прыгожага посуду, адзення, каб стварыць творы, вартыя гераічных спраў нашага народа.

На трыбуне мастацкі кіраўнік Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы, народны артыст СССР **Б. В. Платонаў.**

— Уся стваральная праца, уся шматгранная дзейнасць савецкіх людзей, — гаворыць ён, — прасякнуты падрыхтоўкай да знамянальнай падзеі ў жыцці нашай краіны — XXII з'езда Камуністычнай партыі Савецкага Саюза. Вось чаму зусім зразумела тое творчае хваляванне, якое ахоплівае нас у гэты радасны і адказны перыяд. Наша задача заключаецца ў тым, каб мастацтва было вартым вялікіх здзяйсненняў савецкага народа, каб яно страсна і ўсхвалявана паказвала савецкага чалавека—будаўніка камунізма.

Неаднаразовыя выступленні Мікіты Сяргеевіча Хрушчова па пытаннях літаратуры і мастацтва, сустрэчы кіраўнікоў партыі і ўрада з работнікамі культуры — яскравае сведчанне пастаянных клопатаў Камуністычнай партыі аб развіцці савецкай літаратуры і мастацтва. Калектыў Тэатра імя Янкі Купалы прыкладзе ўсе намаганні да таго, каб на гэтыя клопаты адказаць стварэннем высокаідэйных, высокамастацкіх спектакляў.

У гэтым годзе мы працавалі над п'есамі на сучасныя тэмы, напісанымі беларускімі драматургамі. Два спектаклі аб жыцці калгаснай вёскі — «Твой светлы шлях» і «Лявоніха на арбіце» глядач ужо ўбачыў.

Тэатр распачынае таксама работу над п'есай Ю. Собалева «Гаспадар», якая расказвае аб людзях цалінных зямель. У плане тэатра таксама пастаноўка

(Заканчэнне на 2-й стар.).

У СМЕЛЫХ ПОШУКАХ

Шмат новых думак узнікла ў нас пасля Усесаюзнага з'езда архітэктараў. Калі ў недалёкім мінулым творчая энергія архітэктараў нярэдка была накіравана на стварэнне фасадаў індывідуальных дамоў, у якіх некрытычна пераймаліся архітэктурныя формы мінулага, дык цяпер важнейшай асаблівасцю дзейнасці савецкіх архітэктараў з'яўляецца комплексны падыход да вырашэння ўсіх архітэктурных, функцыянальных і эканамічных задач на горадабудаўнічай аснове. Стварэнне праектаў новых гарадоў, жылых раёнаў, мікрараёнаў, прамысловых вузлоў, распрацоўка тыпавых праектаў жылых, цывільных і прамысловых будынкаў сталі асноўнымі аб'ектамі работы нашых архітэктараў.

Зроблена намі нямала. Аднак мы павінны яшчэ больш актывізаваць сваю творчую дзейнасць, падвоіць свае намаганні па хутчэйшаму вырашэнню творчых задач.

Асаблівай увагі заслугоўваюць пытанні горадабудаўніцтва. Яшчэ многае трэба зрабіць для ўкаранення ў практыку сучасных прыёмаў планіроўкі і забудовы. У бліжэйшыя гады мы павінны стварыць дзесяткі новых мікрараёнаў, новых гарадоў, зручных для жылля, прывабных па вонкаваму выгляду, — пры мінімальных матэрыяльных выдатках. Для гэтага архітэктарам-горадабудаўнікам неабходна ўвесь час сур'ёзна павышаць сваё прафесіянальнае майстэрства.

Важны сродак выяўлення новых прагрэсіўных пачынанняў у архітэктуры — арганізацыя конкурсаў. Цяпер праводзіцца конкурс на складанне праекта новага жылога раёна паблізу трактарнага завода, на 450 тысяч квадратных метраў жылой плошчы. У гэтым конкурсе прымаюць удзел творчыя калектывы Белдзяржпраекта, Мінскпраекта, Інстытута будаўніцтва і архітэктуры АН БССР, кафедры архітэктуры Беларускага палітэхнічнага інстытута і Віцебскага аблпраекта. Мы спадзяёмся, што архітэктары прыкладуць максімум творчых намаганняў, каб новы жылы раён стаў сапраўды школай перадавога творчага вопыту і высокага эстэтычнага густу.

Каб правільна вырашыць горадабудаўнічыя задачы, варта падумаць пра разумную чарговасць забудовы, рэзерваванне свабодных тэрыторый для будаўніцтва. Мы не можам пагадзіцца з неабгрунтаваным імкненнем некаторых архітэктараў забудоўваць грамадскія цэнтры гарадоў толькі жылымі дамамі. Бо ўжо цяпер узнікаюць сур'ёзныя цяжкасці пры размяшчэнні школ, клубаў, дзіцячых устаноў і інш. у цэнтральных частках гарадоў. А з цягам жа часу аб'ём культурнага будаўніцтва значна ўзрасце.

Многа гаварылася на Усесаюзным з'ездзе архітэктараў аб праблеме архітэктуры буйнапанельных будынкаў. Гэта вельмі сур'ёзная справа. Дастаткова сказаць, што к канцу сямігодкі ў Беларусі да 80 працэнтаў усяго аб'ёму дзяржаўнага жыллёвага будаўніцтва будзе ажыццяўляцца на буйнапанельнай аснове. Цяпер складанне праектаў гэтых будынкаў абмежавана толькі некалькімі праектамі, аднатыпавымі па архітэктурнаму абліччу.

Нам неабходна за найкарацейшы тэрмін значна пашырыць наменклатуру буйнапанельных будынкаў, разнастайных па велічыні, колькасці паверхаў, колеру і фактуры фасадаў. Архітэктары Белдзяржпраекта і Мінскпраекта ўжо ўнеслі рад каштоўных прапаноў па аздабленню фасадаў буйнапанельных будынкаў. У адных выпадках прапануецца на спакойным фоне фасадаў уводзіць інтэнсіўную афарбоўку балконаў, карнізаў і сталярных вырабаў, у другіх — фасады рабіць з панеляў, пафарбаваных у два-тры колеры, у трэціх — рабіць разнастайнай фактуру аздаблення знадворных панеляў і г. д. Аднак гэта толькі пачатак. Апроч высокай якасці архітэктуры асобных будынкаў, неабходна дамагчыся стварэння выразных, запамінальных архітэктурных ансамбляў. Толькі пры ўмелай прасторавай арганізацыі асобных груп будынкаў з выкарыстаннем рэльефу мясцовасці, водных прастораў, масіваў зялёных насаджэнняў можна дасягнуць належнага эфекту ў архітэктурным абліччы забудовы гарадоў і вёсак.

Мы яшчэ няўважліва ставімся да архітэктуры прамысловых будынкаў і планіроўкі прамысловых раёнаў. А гэта пытанне вельмі важнае, бо звыш 50 працэнтаў усіх капіталаўкладанняў за гады сямігодкі ідуць на патрэбы прамысловага будаўніцтва. У Беларусі ёсць удалыя вырашэнні архітэктуры прамысловых будынкаў. Апошнія нярэдка ўпісваюцца ў архітэктурныя ансамблі забудовы нашых магістралей і плошчаў. Яскравым прыкладам можа служыць забудова плошчы Я. Коласа ў Мінску, дзе найбольш выразны па архітэктуры будынак паліграфкамбіната, а таксама будынкі гадзіннікавага завода на праспекце імя Сталіна, радыёзавода па Чырвонай вуліцы ў Мінску і інш. Ад планіроўкі прамысловых раёнаў у многім залежыць эканоміка будаўніцтва. Дастаткова сказаць, што, дзякуючы творчым пошукам архітэктараў пры эксперыментальным планаванні новых прадпрыемстваў, удалося скараціць тэрыторыю прамысловых раёнаў на 20—30 працэнтаў, а даўжыню дарог і камунікацый —на 15—30 працэнтаў.

Нашы архітэктары павінны шмат увагі аддаваць сельскаму будаўніцтву, планіроўцы сельскагаспадарчых раёнаў. Праектыроўшчыкі рэспублікі абавязаны за два — тры гады распрацаваць схемы раённай планіроўкі. Варта значна ўзбуйніць сельскія населеныя пункты, большасць якіх цяпер налічвае не звыш 50—60 двароў кожны. Трэба працягваць пошукі лепшых вырашэнняў жылых і вытворчых будынкаў для вёскі і інш. Тут асабліва вялікая роля належыць калектыву архітэктараў «Белгіпрасельбуда».

Хоць зрухі ў нашай архітэктуры бясспрэчныя, было б памылкова лічыць, што ўжо цалкам скончана з аднабаковым разуменнем яе эстэтычных задач. Жыццё патрабуе перагляду многіх традыцый, прыёмаў у архітэктуры і горадабудаўніцтве. На Усесаюзным з'ездзе прыводзіліся прыклады, калі і да гэтага часу пры праектаванні асобных будынкаў выкарыстоўваюцца архаічныя формы. Яшчэ працягваецца перыметральная стужкавая забудова вуліц-калідораў, нягледзячы на нязручнасці пражывання ў такіх дамах, бо яны нярэдка выходзяць на шумныя магістралі і дрэнна асвятляюцца. З другога боку, нярэдкія выпадкі, калі архітэктары, прытрымліваючыся моднай свабоднай забудовы, па сутнасці заахвочваюць бязладдзе і выпадковую расстаноўку дамоў.

У сучасных умовах, калі змяніліся метады будаўніцтва і характар будаўнічых матэрыялаў, нельга механічна пераймаць архітэктурныя формы мінулага. Прапаганда новай архітэктуры — адна з важных задач нашага творчага Саюза. Надзейнай формай такой прапаганды з'яўляецца папулярызацыя прагрэсіўных прыёмаў забудовы, лепшых будынкаў. Неабходна абмяркоўваць з прыцягненнем шырокай грамадскасці не толькі праекты, але і ажыццёўленыя на практыцы пабудовы.

У станаўленні новага архітэктурнага стылю вялікае значэнне мае сінтэз архітэктуры, скульптуры і жывапісу. На жаль, некаторыя мастакі ў сваёй творчасці моцна трымаюцца за старыя формы і прыёмы майстэрства, не лічачыся з духам часу, з карэннымі зрухамі ў архітэктурнай творчасці. Новым лаканічным архітэктурным формам павінны быць уласцівы адпаведныя формы дэкаратыўнага, монументальнага роспісу, скульптуры. У творчых дыскусіях, у смелых пошуках — шлях да арыгінальнага сінтэзу архітэктуры, скульптуры і жывапісу.

У яркім партыйным дакуменце —артыкуле М. С. Хрушчова «Да новых поспехаў літаратуры і мастацтва» савецкія архітэктары знаходзяць ключ да правільнага разумення партыйнасці ў мастацкай творчасці: «Перш за ўсё быць партыйным у мастацкай творчасці, — гаворыць М. С. Хрушчоў,— гэта значыць прысвяціць сябе, свае сілы, свой талент вялікай справе барацьбы за камунізм, за ажыццяўленне палітыкі Камуністычнай партыі, а, значыць, справе народа».

Архітэктары Беларусі дамагаюцца здзяйснення ў сваёй творчай практыцы заклікаў партыі і ўрада і рыхтуюцца дастойна сустрэць XXII з'езд КПСС.

В. ЛАДЫГІНА,
старшыня Саюза архітэктараў БССР.

Падзеі Факты Навіны

△ Амаль усе магілёўчане выехалі гэтымі днямі ў маляўнічы прыгарадны Пячорскі парк. Тут адбылося традыцыйнае свята песні. З адкрытых эстрад, акаймаваных яркай зелянінай, на многія кіламетры разносіліся песні аб Ул. І. Леніне, Камуністычнай партыі, савецкай Айчыне, аб радаснай стваральнай працы будаўнікоў камунізма, якія паспяхова нясуць перадз'ездаўскую вахту. Іх задушэўна выканалі тысячагалосы хор рабочых і служачых горада, самадзейныя калектывы заводаў штучнага валакна, пад'ёмна-транспартнага абсталявання імя Кірава, «Электрарухавік», швейнай фабрыкі імя Валадарскага і іншых прадпрыемстваў. Былі выкананы папулярныя танцы народаў СССР і братніх сацыялістычных краін.

Свята закончылася паказальнымі выступленнямі лепшых спартсменаў горада. У другой палавіне дня тысячы гараджан запоўнілі трыбуны стадыёна «Спартак». Тут адбылася чарговая сустрэча на першынство СССР па футболу паміж камандамі класа «Б» «Лакаматыў» (Тбілісі) і мясцовай «Хімік». Гульня прайшла ў вострай спартыўнай барацьбе. Гаспадары поля з лікам 2:1 нанеслі першае паражэнне лідэру чэмпіянату.

△ З кожным годам павялічваецца колькасць сельскіх клубаў у Капыльскім раёне. Цяпер іх налічваецца больш як 25 і два Дамы культуры.

Будаўніцтва новага цаглянага клуба пачалі калгаснікі сельгасарцелі «Шлях камуны». Глядзельная зала клуба разлічана на 300 месц. Тут размесцяцца таксама бібліятэка, пакоі для работы гурткоў мастацкай самадзейнасці.

△ У Гомель прыехаў Гродзенскі абласны драматычны тэатр. Сустрэчы з працоўнымі горада госці пачалі паказам спектакля «Тры таварышы» па раману вядомага нямецкага пісьменніка Эрыха М. Рэмарка.

Гродзенскія артысты прабудуць у Гомелі амаль месяц. За гэты час яны пазнаёмяць гамяльчан са спектаклямі «Салдаты», «Дзеля сваіх блізкіх», «Юнацтва маё», «Без віны вінаватыя» і інш.

РАЗАМ З ПАРТЫЯЙ, РАЗАМ З НАРОДАМ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

«Гамлета» і праця работы над спектаклем «Рамэо і Джульета».

Мы звяртаемся з просьбай да нашых беларускіх пісьменнікаў больш актыўна працаваць над стварэннем п'ес на сучасную тэматыку, якія адлюстроўвалі б слаўныя справы нашага народа ў будаўніцтве камунізма.

Затым выступае старшыня аргбюро Саюза кінематаграфістаў БССР, народны артыст БССР **У. У. Корш-Саблін.** Ён гаворыць:

— Вялікім паходам назваў Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў наш рух да камунізма. У гэтым паходзе поплеч з гераічным рабочым класам і калгасным сялянствам ідзе і наша савецкая інтэлігенцыя.

Кіруючыся ўказаннямі Ул. І. Леніна аб тым, што літаратура і мастацтва з'яўляюцца важнейшай састаўной часткай агульнанароднай барацьбы за камунізм, партыя заўсёды надавала і надае першараднае значэнне творчай дзейнасці мастацкай інтэлігенцыі, росквіту нашай шматнацыянальнай сацыялістычнай культуры. Партыя клапатліва, уважліва і чула накіроўвае развіццё літаратуры і мастацтва па шляху служэння народу, па шляху сацыялістычнага рэалізму.

Не так даўно наша студыя выпускала толькі адзін мастацкі фільм у год. За апошні час яна зрабіла вялікі крок уперад. Дастаткова сказаць, што за 3 гады студыя выпусціла 10 мастацкіх фільмаў, з іх 9 па сцэнарыях беларускіх аўтараў.

У 1960 годзе мы пераехалі ў новы будынак. Многім таварышам, якія сядзяць тут, можа здацца, што ў нас ужо створаны ўсе ўмовы для нармальнай творчай работы. Аднак гэта далёка не так. На жаль, мы яшчэ не можам рабіць здымкі карцін на новай студыі, таму што не закончан і не ўступіў у строй ні адзін здымачны павільён. Няма на новай студыі таксама асноўных вытворчых цэхаў. Мы да гэтага часу вымушаны здымаць на старой, малапрыстасаванай базе.

Але ці можам мы, прыкрываючыся гэтымі цяжкасцямі, апраўдваць нашы недахопы? Вядома, не. Глядач не даруе і не можа дараваць нам дрэннай работы.

На працягу ўсіх пасляваенных год самым вузкім месцам на нашай студыі было сцэнарнае пытанне. У нашай практыцы нярэдка бывае так, што мы запускаем у вытворчасць недапрацаваныя, сырыя сцэнарыі, якія неабходна дапрацоўваць у працэсе здымак.

За апошні час у нас пачалі ўмацоўвацца творчыя сувязі з беларускімі пісьменнікамі. З іх дапамогай студыя стварыла рад фільмаў, якія па праву ўвайшлі ў актыў агульнасаюзнай кінематаграфіі.

У цяперашні час студыя працуе над стварэннем карцін на сучасныя тэмы. Па сцэнарыю М. Гарулёва здымаецца фільм, які расказвае аб працоўных буднях беларускіх трактаразаводцаў. Рыхтуецца да пастаноўкі карціна «Сярэбраныя дарогі» (аўтар сцэнарыя Я. Васілёнак), якая расказвае аб жыцці і працы паравознай брыгады, аб высакароднасці і аб маральных якасцях яе людзей.

Над сцэнарыем «Зямная соль», прысвечаным будаўнікам Салігорскага калійнага камбіната, працуе малады пісьменнік У. Караткевіч. Абяцаюць у гэтым годзе даць студыі сцэнарыі на сучасную тэму пісьменнікі І. Шамякін, А. Макаёнак, А. Маўзон і іншыя.

Але мы не забываем і аб тэматыцы, звязанай з гераічнай барацьбой беларускага народа ў дні Вялікай Айчыннай вайны. У плане нашай студыі стварэнне карцін аб Веры Харужай, обальскіх камсамольцах-падпольшчыках і юных героях-піянерах у час Айчыннай вайны.

Але ўсё пералічанае — гэта яшчэ вельмі мала, калі ўлічыць, што студыя павінна павялічваць з кожным годам выпуск карцін і давесці яго да 8—10 у год. Для гэтага нам патрэбна многа добрых сцэнарыяў, а гэтую вялікую задачу мы не можам вырашыць без актыўнай дапамогі нашых пісьменнікаў.

Галоўны дырыжор Беларускага дзяржаўнага Вялікага тэатра оперы і балета, народны артыст БССР **Л. У. Любімаў** сваё выступленне прысвяціў пытанням развіцця опернага і балетнага мастацтва ў рэспубліцы.

— Разам з усім савецкім народам, — гаворыць ён, — калектыў нашага тэатра рыхтуецца дастойна сустрэць XXII з'езд роднай Камуністычнай партыі. Заканчваючы сезон, мы можам з некаторым задавальненнем адзначыць, што наша імкненне да стварэння сваіх нацыянальных оперных і балетных твораў ужо дае станоўчыя вынікі.

Вялікай падзеяй гэтага сезона з'явілася з'яўленне на сцэне тэатра першай оперы маладога беларускага кампазітара Юрыя Семянякі «Калючая ружа».

Мы рады поспеху гэтай оперы, але разам з тым і глыбока ўсведамляем, што перад намі стаяць вялікія задачы па стварэнню новых буйных оперных твораў, якія ўслаўлялі б нашу рэчаіснасць, савецкіх людзей, будаўнікоў камунізма. Цяпер тэатр напружана працуе над стварэннем новага беларускага балета маладога кампазітара Я. Глебава «Мара балерыны», які расказвае аб лёсе простай беларускай дзяўчыны, што трапіла ў раннім дзяцінстве на чужыну, перанесла ўвесь цяжар так званага «свабоднага свету» і знайшла сапраўднае шчасце пасля вяртання на радзіму. Гэтую новую работу наш калектыў прысвячае XXII з'езду партыі. Мы таксама імкнёмся да расшырэння творчых сувязей з кампазітарамі братніх рэспублік.

У плане тэатра на бліжэйшы год пастаноўка балета Г. Вагнера «Цудоўнае святло» на лібрэта М. Алтухова і опера Ю. Семянякі на лібрэта А. Бачылы «Залаты вальс». Але мы не можам абмяжавацца толькі гэтымі пастаноўкамі. Мы чакаем новых твораў ад старэйшага пакалення беларускіх кампазітараў Я. Цікоцкага, А. Багатырова, У. Алоўнікава, П. Падкавырава і іншых.

Наш тэатр заўсёды адчувае клопаты і дапамогу партыі і ўрада. Мудрыя ўказанні Мікіты Сяргеевіча Хрушчова аб цесным яднанні інтэлігенцыі і народа асвятляюць шлях далейшага развіцця нашай культуры.

З пачуццём вялікай адказнасці, з гарачым жаданнем аддаць усе свае сілы, усё сваё майстэрства далейшаму росквіту савецкага опернага мастацтва мы рыхтуемся сустрэць XXII з'езд нашай роднай Камуністычнай партыі.

Удзельнікі сходу з вялікім уздымам прынялі пісьмо Цэнтральнаму Камітэту КПСС.

Ад імя ўсіх пісьменнікаў і работнікаў мастацтва, ад імя ўсёй інтэлігенцыі Савецкай Беларусі, гаворыцца ў пісьме, мы запэўніваем Цэнтральны Камітэт Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, што будзем нястомна працаваць над ажыццяўленнем указанняў нашай роднай Камуністычнай партыі. Мы сустрэнем XXII з'езд КПСС новымі выдатнымі творамі літаратуры, кіно, жывапісу і скульптуры, азнаменуем гэтую найвялікшую падзею ў жыцці нашай краіны творчай натхнёнай працай на карысць савецкага народа.

(БЕЛТА).

Беларускі дзяржаўны народны аркестр пачаў свой летні канцэртны сезон па гарадах і раённых цэнтрах рэспублікі. Шматлікія слухачы пачуюць творы беларускіх кампазітараў Д. Камінскага, Я. Глебава, І. Ронькіна і інш.

Аркестр ужо выступіў у парках Мінска, Маладзечна, Слуцка, Брэста, Высокага, Кобрына, а таксама на будаўніцтве Васілевіцкай ДРЭС. Разам з аркестрам выступаюць салісты Белдзяржфілармоніі Г. Огнійцава, Г. Будзько, саліст Тэатра оперы і балета В. Ганчарэнка, саліст Беларускага радыё Ю. Смірной.

Неўзабаве канцэрты адбудуцца ў гарадах Мазыры, Бабруйску, Магілёве, Віцебску, Полацку.

Сімфанічны аркестр Белдзяржфілармоніі таксама пачаў летнія выступленні на паркавых пляцоўках Мінска, Барысава і іншых гарадоў.

НА ЗДЫМКУ: Беларускі народны аркестр выступае ў г. Высокім Брэсцкай вобласці.

Фота **М. Рубінштэйна.**

ЧУЦЕН ГОЛАС НАШ ДАЛЁКА

За апошнія гады наша літаратуразнаўства даволі паспяхова вывучае ўзаемасувязі беларускай літаратуры з рускай, украінскай і польскай літаратурамі. На жаль, гэтага нельга сказаць пра вывучэнне яе сувязей з літаратурамі іншых славянскіх народаў, а таксама з літаратурамі краін, якія яшчэ знаходзяцца пад прыгнётам капітала. Тут робяцца яшчэ толькі першыя крокі. Таму выхад такіх кніг, як «Беларуская літаратура за мяжой» Д. Фактаровіча, В. Цімафеевай, Н. Лапідуса (Мінск, 1958) і «Беларуская савецкая літаратура за мяжой» Д. Фактаровіча (Мінск, 1961) — справа, якую трэба ўсяляк вітаць.

Д. Фактаровіч у сваёй кнізе паказвае, як паступова наша літаратура, народжаная ў рэвалюцыях 1905 і 1917 гадоў, «не толькі свайму народу, але і сусветнай культуры нясе... свой дар» (М. Багдановіч), займаючы ўсё больш сталае месца ў духоўным багацці народаў свету.

Узаемасувязь літаратур, іх узаемаўзбагачэнне становіцца больш шырокім тады, калі «спробы разумовай дзейнасці асобных нацый становяцца агульным здабыткам і з многіх нацыянальных і мясцовых літаратур утвараецца адна сусветная літаратура» (К. Маркс і Ф. Энгельс. Маніфест Камуністычнай партыі). У гэтым аспекце аўтар і разглядае папулярнасць беларускай савецкай літаратуры за мяжой.

Калі адразу пасля Вялікага Кастрычніка ў некаторых краінах, у першую чаргу славянскіх, былі вядомы толькі асобныя творы нашых класікаў Янкі Купалы і Якуба Коласа, то з цягам часу колькасць вядомых за мяжой твораў майстроў беларускага мастацкага слова стала даволі значнай. Гэта тлумачыцца велізарнымі поспехамі, якіх дасягнулі беларуская культура і літаратура за гады Савецкай улады.

Пералік замежных выданняў беларускай літаратуры, які робіць аўтар у першых раздзелах кнігі, сапраўды сведчыць, што «чуцен голас наш далёка за мяжой».

На вялікі жаль, акрамя пераліку мы не знойдзем у кнізе такіх дадзеных: **калі** выдаваўся той ці іншы твор, **хто** быў перакладчыкам і г. д.

Аўтар агаворваецца на адной са старонак, што «прабелы ва ўзаемнай інфармацыі і планамернай арганізацыі перакладчыцкай справы, якія адзначаліся на кангрэсе ЮНЕСКА ў Дэлі (1956 г.) і на канферэнцыі ЮНЕСКА ў Парыжы (1958 г.), паказваюць, што ўзаемасувязі літаратур Усходу і Захаду даследуюцца і ўлічваюцца зусім недастаткова. Таму нельга аперыраваць статыстычнай бібліяграфіяй па гэтаму пытанню. Мы пазбаўлены пакуль што магчымасці поўнасцю сказаць, дзе, хто і колькі выдаў перакладаў або напісаў пра беларускіх аўтараў».

З гэтым мы згодны. Але ўсё ж пры магчымасці сёе-тое сказаць, ды не гаварыць — зусім недаравальна. Прывядзём адзін са шматлікіх прыкладаў. У Кітайскай Народнай Рэспубліцы выдана аповесць «Дрыгва» Якуба Коласа. Чаму не сказаць, што гэты твор выйшаў у 1958 годзе пад загалоўкам «Стары герой-партызан» у перакладзе Лі Хэнь-Міна, што ў кнізе змешчаны біяграфічныя звесткі аб Якубе Коласе, уступны артыкул К. Крапівы і Я. Мазалькова.

Удала напісан трэці раздзел кнігі — «Прыяцелі і ворагі беларускай савецкай літаратуры за рубяжом». У ім Д. Фактаровіч засяроджвае ўвагу чытача на кнізе Луі Арагона «Савецкія літаратуры», падрабязна спыняецца на пасляслоўі Іозефа Румлера да чэшскага выдання 1955 года анталогіі «Паэты Беларусі», на змястоўнай манаграфічнай працы італьянскага літаратара Дж. Месіны «Беларуская літаратура», выдадзенай у 1952 годзе. У вышэйназваных працах разглядаюцца шляхі развіцця беларускай літаратуры, даецца ацэнка многім творам нашых пісьменнікаў.

Аўтар кнігі выкрывае заходніх даследчыкаў-фальсіфікатараў беларускай літаратуры тыпу М. Вакара, якія ўсялякім чынам стараюцца ачарніць і прынізіць творчасць Ф. Багушэвіча, Я. Купалы і Я. Коласа. Ім не да спадобы, што беларускі народ, вызваліўшыся ад прыгнёту, стварае сваю культуру і літаратуру, сацыялістычную па змесце і нацыянальную па форме. Таму яны праліваюць кракадзілавыя слёзы аб нібыта «трагічным лёсе» беларускага народа.

Як бы ні стараліся буржуазныя даследчыкі, яны ніяк не здолеюць закрыць дарогу праўдзе. Народы капіталістычных краін ужо даўно разбіраюцца, дзе праўда, а дзе хлусня. І гэтым гора-даследчыкам нашай літаратуры ніяк не ўдаецца і не ўдасца адгарадзіць свой народ ад твораў Я. Купалы, Я. Коласа, К. Чорнага, К. Крапівы, П. Броўкі, П. Глебкі, М. Танка, Я. Брыля, І Шамякіна і многіх іншых нашых пісьменнікаў. Іх творы карыстаюцца папулярнасцю за мяжой, бо ў іх — праўда аб нашай краіне, праўда аб нашым народзе.

Шкада толькі, што аўтар не заўсёды падрабязна і грунтоўна гаворыць пра гэтую папулярнасць нашых пісьменнікаў за мяжой. Напрыклад, у кнізе амаль нічога не сказана пра распаўсюджанасць твораў беларускіх савецкіх пісьменнікаў у Балгарыі, калі не лічыць беглых аўтарскіх заўваг, што на балгарскай мове былі выдадзены творы Я. Купалы, Я. Коласа, П. Броўкі, І. Шамякіна, Я. Брыля, В. Віткі і што ў Балгарыі была пастаўлена п'еса В. Вольскага «Несцерка». А, як вядома, пачынаючы яшчэ з 30-х гадоў, на старонках балгарскага друку з'яўляюцца артыкулы аб беларускай літаратуры, перакладаюцца творы беларускіх пісьменнікаў. Так, напрыклад, у сувязі з 10-годдзем БССР пралетарская літаратурная газета «Наковалня» змясціла два артыкулы — «Культура Савецкай Беларусі» і «Сучасная беларуская літаратура». Крыху пазней у ёй змешчан невялікі артыкул аб Цішку Гартным у сувязі з яго юбілеем. У штотыднёвай літаратурнай газеце «Работнически литературен фронт» быў апублікаван артыкул аб творчасці А. Александровіча.

У пачатку саракавых гадоў газета «Зара» змясціла артыкул М. Лынькова «Пясняр Беларусі» аб творчасці Змітрака Бядулі, а газета «Литературен глас» — артыкул аб творчасці Янкі Купалы.

Пасля вызвалення Балгарыі ў 1944 годзе ад нямецкага фашызму творы беларускіх пісьменнікаў пачалі часцей з'яўляцца на балгарскай мове. Асобнымі выданнямі выходзяць раман Івана Шамякіна «Глыбокая плынь» і кніга пра дзяцей Янкі Купалы «Хлопчык і лётчык». Часта друкуюцца творы беларускіх паэтаў у перакладзе Дзімітра Методзіева, Найдзена Вылчава, Івана Давідкава на старонках часопіса «Септемврі» і іншых выданняў.

Варта было б аўтару падрабязна спыніцца і на артыкуле Фёдара Солдана «Паэт Беларусі» — пасляслоўі да чэшскага выдання «Рыбаковай хаты» Якуба Коласа, а таксама на кнізе Вацлава Жыдліцкага «Сорак год украінскай і беларускай савецкай літаратуры», якую выдала ў 1957 годзе Таварыства чэхаславацка-савецкай дружбы. У ёй даецца агляд творчасці Я. Купалы, Я. Коласа, Ц. Гартнага, А. Гурло, Я. Журбы, ёсць некаторыя звесткі пра творчасць К. Крапівы, Зм. Бядулі, П. Труса, М. Лынькова, П. Броўкі, П. Глебкі, К. Чорнага, А. Куляшова, М. Танка, Я. Брыля і іншых пісьменнікаў.

Не пашкодзіла б справе, каб аўтар спыніўся і на прадмове да нямецкага выдання «Дрыгвы», якая выйшла ў ГДР пад назвай «Партызаны на Прыпяці», дзе сказана, што Якуб Колас — «адзін з выдатнейшых прадстаўнікоў беларускай літаратуры», што ён «піша жывой, вобразнай мовай, прыпраўленай моцным сялянскім гумарам. Вобразы яго раманаў напісаны з вялікай пранікнёнасцю, а сюжэт развіваецца жыва і захапляюча».

Цяжка пагадзіцца з некаторымі «навуковымі» палажэннямі Д. Фактаровіча, якія сустракаюцца ў кнізе. Вось адно з іх: «Не дзіўна, што выхаванцы на ўлонні Навагрудчыны, натхнёны паэзіяй гэтага краю, А. Міцкевіч і ў выгнанні нязменна **ўспамінаў «Літву», гэта значыць Заходнюю Беларусь»** (падкрэслена намі. — **М. Б.).** Дзіўна чытаць такі «навуковы» вывад, калі перад гэтым (заўважым, на гэтай жа старонцы) сам жа аўтар прыводзіць выказванне Л. Кручкоўскага, які пісаў: «Цяжка ў творчасці А. Міцкевіча аддзяліць яго нацыянальную непаўторнасць ад глыбокага і хвалюючага паэтычнага пачуцця, якім, як матчыным малаком, ускарміў яго **народ беларускі»** (падкрэслена намі. — **М. Б.).** У Л. Кручкоўскага на творчасць Адама Міцкевіча аказаў уплыў беларускі народ, у Д. Фактаровіча — Адам Міцкевіч прызнае толькі Заходнюю Беларусь.

Цяжка паверыць Д. Фактаровічу, калі ён выказвае думку, што «многія польскія літаратары, якія прайшлі школу А. Міцкевіча, усрынялі і яго адносіны да фальклору братніх славянскіх літаратур. Сярод іх віднае месца заняў Ян Чачот — аўтар арыгінальных твораў на беларускай мове і некалькіх зборнікаў па этнаграфіі і фальклору беларускага народа». Ніякай фальклорнай школы Адама Міцкевіча не было. І ў галіне фальклору не А. Міцкевіч аказаў уплыў на Яна Чачота, а наадварот — Чачот на Міцкевіча.

Сустракаюцца ў кнізе і фактычныя недакладнасці. Так, разглядаючы кнігу Рэнэ Мартэля, якая выйшла ў Парыжы ў 1929 годзе, Д. Фактаровіч падае яе назву так: «Беларусія. Эцюды гістарычныя, эканамічныя, геаграфічныя», хаця сам Рэнэ Мартэль назваў яе «Беларусь. Эцюды гістарычныя, геаграфічныя, палітычныя і эканамічныя». Чэшскі часопіс «Славянскі прэгляд» увесь час фігуруе пад назвай «Славянскі пшэгляд» і г. д.

Мы не будзем спыняцца на тым, што кніга Д. Фактаровіча рыхлая па кампазіцыі, што ў ёй сустракаюцца стылістычныя агрэхі, што іншы раз аўтар паўтарае сам сябе. Але вельмі непрыемна сустракаць у ёй адны і тыя ж самыя выказванні беларускіх пісьменнікаў, толькі на розных старонках. Так, на стар. 55 аўтар спасылаецца на выказванне Кузьмы Чорнага, што «... уся грандыёзнасць беларускай савецкай культуры ў тым, што яна заваявала ўвесь свет, бо ёю ставяцца і вырашаюцца праблемы, цікавыя і патрэбныя ўсяму чалавецтву». Гэтая ж думка Кузьмы Чорнага прыводзіцца Д. Фактаровічам яшчэ двойчы — на стар. 58 і 89 — толькі ў сваім пераказе.

Гэта самае можна сказаць і аб выказваннях Я. Коласа і М. Багдановіча (параўнай стар. 38—39 і 87; 51 і 58).

Усіх гэтых недахопаў не хацелася б сустракаць у кнізе Д. Фактаровіча «Беларуская савецкая літаратура за мяжой», якая ўпершыню шырока асвятляе папулярнасць твораў нашай літаратуры ва ўсім свеце.

М. БАЗАРЭВІЧ.

Падзеі, факты, навіны

△ Перад працоўнымі Мінска і Маладзечна выступіў польскі ансамбль песні і танца Вільнюскага Дома культуры прафсаюзаў. Гэты самадзейны калектыў, у склад якога ўвайшлі рабочыя і служачыя літоўскай сталіцы, існуе пяць год.

У праграму свайго выступлення харавая група ансамбля (дырыжор і кіраўнік хору В. Туроўскі) уключыла гімн Р. Гліэра «Да вяршыняў камунізма», польскія, рускія, літоўскія і беларускія песні. Беларуская народная творчасць была прадстаўлена песнямі «Пайду, пайду, Ясю мілы» ў апрацоўцы Р. Пунста і «Вечарком за рэчкаю».

Польскія народныя танцы «Траяк», «Танец горцаў», «Мазурка», «Кракавяк» і іншыя выканала танцавальная група ансамбля (пастаноўшчык З. Гулевіч).

Мінчане цёпла сустрэлі выступленне самадзейных артыстаў з Вільнюса. Удзельнікі мастацкай самадзейнасці Палаца культуры прафсаюзаў Беларусі падаравалі гасцям альбом з фотаілюстрацыямі Мінска і ўзнагародзілі іх букетамі жывых кветак.

Г. ЮР'ЕЎ.

△ На прадпрыемствах, у навучальных установах Пінска, у калгасах раёна праводзяцца вусныя часопісы, тэматычныя вечары, чытаюцца лекцыі аб палёце чалавека ў космас.

Цікавую праграму вечара на тэму «Чалавек выйшаў у космас» падрыхтавала гарадское аддзяленне Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў.

Вечар на гэту тэму адбыўся ў Малатковіцкім сельскім Доме культуры.

В. БАЙДА.

△ У дні агляду работы клубных устаноў рэспублікі часцей пачалі наладжвацца абменныя канцэрты паміж сельскімі клубамі. Цікавы канцэрт адбыўся ў Каўшарскім сельскім клубе, з якім выступілі ўдзельнікі агітбрыгады Пукарышскага клуба. Дзяўчаты праспявалі некалькі беларускіх песень, танцоры па-майстэрску выканалі «Лявоніху», «Беларускую польку». Яшчэ выступалі аматары мастацкага слова Валянціна Багушэвіч і Ганна Юдзіцкая.

Н. КАРЖУЕЎ.

△ Жыццёвай патрэбай сталі кнігі для калгаснікаў Капыльшчыны. Многія з хлебаробаў з'яўляюцца актыўнымі чытачамі сельскіх і раённай бібліятэк. Карысную работу па распаўсюджванню кніг праводзяць кнігі ношы. Яны не толькі падбіраюць літаратуру ў бібліятэках, але і разносяць іх па кватэрах калгаснікаў для абмену. Кнігі ношы бяруць у кнігарні літаратуру і прадаюць насельніцтву.

Карысную справу робяць кінамеханікі Галіна Контусь і Леанід Кандыбовіч. У вольны ад працы час яны прадаюць хлебаробам літаратуру, якую атрымліваюць у капыльскім кніжным магазіне.

М. СЯУРУК.

Па гарадах Савецкай Беларусі. На плошчы імя Леніна ў горадзе Баранавічы.

Фота **М. Мінковіча.**

Пісьмы з азёрнага краю

НА ПАРОЗЕ ПРАЦОЎНАГА ЖЫЦЦЯ

Закон аб узмацненні сувязі школы з жыццём народа, прынятый ў нашай краіне, прынёс вялікую карысць у справе працоўнага выхавання нашых юнакоў і дзяўчат. «Жыццё поўнасцю пацвердзіла правільнасць і своечасовасць прынятых мер па спалучэнню навучання з грамадска-карыснай прадукцыйнай працай, як асновы далейшага ўздыму адукацыі і камуністычнага выхавання маладога пакалення», — гаворыцца ў пастанове Савета Міністраў СССР «Аб паляпшэнні вытворчага навучання вучняў сярэдніх агульнаадукацыйных школ», якая ўчора апублікавана ў друку.

Многія школы нашай рэспублікі паспяхова ажыццяўляюць прафесіянальнае навучанне моладзі. Шмат захапляючых спраў напаткаеш у школах Браслаўскага раёна. У Далёцкай сярэдняй школе абсталявана добрая майстэрня. Тут ёсць асобныя вузлы аўтамашыны, разнастайны інструмент, станкі, многа розных схем і плакатаў. Мае школа сваю аўтамашыну, вось толькі няма трактара, а ён надзвычай патрэбны.

Выкладчык матэматыкі гэтай школы Яфім Рыгоравіч Тамашэвіч умела спалучае выкладанне свайго прадмета з прафесійным навучаннем школьнікаў. У час Вялікай Айчыннай вайны ён быў танкістам, механікам-вадзіцелем грознай машыны, удзельнічаў у баях пад Масквой.

— Наш галоўны кансультант па тэхніцы, — гаворыць пра яго старшыня калгаса Аляксей Сарыкаў. — Стаў у полі трактар ці ў машыне што заела — самым лепшым лекарам будзе Яфім Рыгоравіч. У яго асаблівы нюх на тэхніку. Прыйдзе, паглядзіць, пакруціць, дзе трэба, нейкую дэтальку заменіць — і адразу загурчыць матор, нібы злуючыся, што дарэмна прастаяў некалькі гадзін.

Не толькі гэтым вядомы настаўнік Яфім Рыгоравіч. Многа клапоціцца ён пра тое, каб яго выхаванцы, заканчваючы школу, адначасова атрымалі спецыяльнасць вадзіцеля аўтамашыны і трактарыста.

У 1956 годзе Яфім Рыгоравіч падрыхтаваў 18 шафёраў, у 1957 — 13, у 1958 — 37, 1959 — 35, а ў 1960 годзе — 6. Акрамя таго, у мінулым годзе павысілі кваліфікацыю 30 шафёраў мясцовых калгасаў. Яны паспяхова здалі экзамен на шафёра другога класа. І цяпер у школе ёсць 15 вучняў, якім хоць сёння выдавай пасведчанне на права ваджэння машыны. Але вось бяда — маладыя яшчэ хлопцы, гадоў не хапае!

Яфім Рыгоравіч вучыць сваіх выхаванцаў не толькі кіраваць машынай. Кожны з іх умее адрамантаваць рухавік, задні мост і г. д., ведае асновы слясарнай справы.

У жыцці ёсць многа дарог і трэба кожнаму юнаку і дзяўчыне выбраць такую з іх, якая была б найбольш блізкай ім па схільнасцях, каб адразу пасля заканчэння школы юнак і дзяўчына маглі б уключыцца ў стваральную працу народа, быць актыўнымі будаўнікамі камуністычнага грамадства. У Далёцкай школе працуе біёлаг Марыя Якаўлеўна Гатальская, якая шмат увагі аддае выхаванню ў дзяцей любві да роднай прыроды, вучыць будучых майстроў высокіх ураджаяў і жывёлагадоўлі. Школа мае свой сад, гадавальнік, агарод, цяпліцу, парнікі, трусагадоўчую ферму. Значыць, ёсць дзе прыкласці атрыманыя на ўроках веды і юным садаводам, і кукурузаводам, і даглядчыкам трусоў. Створана вытворчая вучнёўская брыгада, якая летась засеяла для калгаса пяць гектараў кукурузы. Усё рабілі сваімі рукамі школьнікі — і гной вазілі, і пасевы даглядалі, пасля сіласавалі кукурузу. Ірына Умпяровіч, Соф'я Откінская, Валерый Бугакаў і многія іншыя вучні паказалі сябе добрымі кукурузаводамі. Па 700 цэнтнераў зялёнай масы кукурузы з гектара атрымалі школьнікі.

А яшчэ школа на працягу чатырох год вяла даследчую работу па вырошчванню кукурузы на насенне. Сеялі чатыры гатункі кукурузы. Старанна даглядалі вучні свае дзялянкі: угнойвалі, палолі. Словам, рабілі ўсё, каб добра расла каралева палёў. І як радаваліся юныя пераўтваральнікі прыроды, калі з'яўляліся першыя пачаткі, калі спела ў іх добрае, адборнае зерне. Значыць, і ў нашых шыротах можна вырошчваць кукурузу на насенне! У мінулым годзе вучні Далёцкай школы атрымалі да ста кілаграмаў зерня кукурузы!

Дырэктар школы Таццяна Мікалаеўна Фадзеева вырашыла падзяліцца сваёй радасцю з аграномам райсельгасінспекцыі тав. Зайцавым, параіцца аб планах на будучае. А ён нібы вядро халоднай вады выліў на галаву школьнікаў.

— Саматужніцтва гэта, — сказаў, — кінье дарэмнай справай займацца...

Вядома, пасля такой гаворкі ў вучняў увесь запал знік. Навошта ж рабіць тое, чаго дарослыя не ўхваляюць, лічаць дзіцячай забавай. Таццяна Мікалаеўна з крыўдай расказвае, што давялося тое кукурузнае зерне, вырашчанае рукамі вучняў, скарміць трусам.

Скажам прама, няправільна зрабіў агранам Зайцаў. Ды і школа дарэмна адступіла.

* * *

— Вы паспяхова закончылі школу, — гаварыў на развітанне выпускнікам дырэктар Браслаўскай сярэдняй школы Станіслаў Баляслававіч Аблам. — А цяпер вас чакае іншая школа, і гэта іншая школа — жыццё, суровае, патрабавальнае, але поўнае радасці, пошукаў новага, неспазнанага.

У той незабыўны вечар адначасова з атрыманнем атэстата сталасці чатырнаццаці выпускніцам школы ўручаліся пасведчанні аб тым, што ім нададзена годнасць медыцынскіх сясцёр. Вось і адкрыт шлях у жыццё. Маеш сярэднюю адукацыю і адначасова атрымліваеш прафесію. Гэта былі першыя ластаўкі, якія практычна паказвалі, якой павінна быць школа ў наш час.

Ужо другі год Браслаўская сярэдняя школа працуе па новай праграме, якая аддае шмат увагі вытворчаму навучанню. І трэба шчыра сказаць, што гэтай справай тут заняліся надзвычай сур'ёзна, удумліва.

— Мала ўзброіць вучняў тэарэтычнымі ведамі, даць ім прафесію, — гаворыць тав. Аблам. — Трэба яшчэ паклапаціцца, каб пасля школы нашы выхаванцы адразу знайшлі сабе месца ў жыцці, пайшлі працаваць на вытворчасць, у калгасы і саўгасы...

Давялося зыходзіць выключна з мясцовых умоў. Ёсць у Браславе вялікая аўтабаза. Значыць, яна можа стаць і для школы добрай базай у вытворчым навучанні. Яе абсталяваныя цэхі — радыятарны, маторны, слясарны, электрацэх — дапамогуць вучням авалодаць усімі вытворчымі працэсамі. Так і зрабілі: юнакі дзесятых і дзевятых класаў праходзяць вытворчую практыку ў цэхах аўтабазы, авалодваюць спецыяльнасцю шафёра-слесара шырокага профілю.

А дзяўчатам дзесятых класаў прапанаваны іншыя спецыяльнасці. Адны з іх з захапленнем вучацца крою і шыццю, дамаводству, другія будуць медыцынскімі сёстрамі. Навучанне будучых медыцынскіх сясцёр адбываецца на базе раённай бальніцы. Душою гэтай новай для азёрнага краю справы з'яўляецца галоўны ўрач Вера Аляксандраўна Шыдлоўская.

Дзевяцікласніцы вывучаюць тэлефон, тэлеграф, паштовыя апарацыі. Пасля сканчэння школы яны атрымаюць прафесіі тэлефаністак, тэлеграфістак, работнікаў калгасных радыёвузлоў і паштовай справы.

Абавязковым лічыцца, каб кожны вучань займаўся грамадска-карыснай працай. Пад кіраўніцтвам агранома-біёлага Мікалая Антонавіча Дудкевіча вучні сёлета азелянілі стадыён, зрабілі на ім лаўкі, пасадзілі на беразе возера 1 300 дрэў, дому састарэлых калгаснікаў дапамаглі пасадзіць бульбу, добраўпарадкавалі школьны двор, зрабілі тэнісны корт.

А ў мінулым годзе вучні старэйшых класаў разам з настаўнікамі і бацькамі прымалі самы актыўны ўдзел у будаўніцтве школы. За лета было дабудавана яшчэ шэсць класных пакояў. Акрамя таго, рукамі вучняў быў пабудаваны і гараж. І так гэта справа была добра наладжана, што многія вучні атрымалі прафесіі будаўнікоў, сталі мулярамі.

Дапамагае школа і калгасу «Дружба». Іх звязвае даўняя і шчырая дружба. Пад кіраўніцтвам Мікалая Антонавіча паспяхова працуе вучнёўская вытворчая брыгада. У мінулым годзе, напрыклад, школа засеяла калгасу дзесяць гектараў кукурузы. Добры ўраджай атрымалі школьнікі — па тысячы цэнтнераў зялёнай масы з гектара! Узначальвала вучнёўскую брыгаду камсамолка Вольга Ціранава. Добра праявілі сябе звеннявыя Іван Шлапак, Георгій Брылевіч і іншыя.

Гадуюць школьнікі для калгаса трусоў. За два апошнія гады яны здалі на ферму 1.600 трусоў.

Калгаснікі шчодра аддзякавалі сваім юным памочнікам. Для школы калгас набыў інструменты для духавога аркестра, тэлевізар. Лепшыя вучні атрымалі прэміі.

А сёлета для калгаса «Дружба» вучні Браслаўскай школы засеялі сем гектараў кукурузы. Акрамя таго, вядзецца значная доследная работа на прышкольным участку.

Шмат захапляючых спраў робяць школьнікі азёрнага краю. Вытворчае навучанне вучняў нявблага наладжана ў Слабодкаўскай, Відзаўскай, Барадзініцкай сярэдніх школах, у Браслаўскай васьмігадовай школе. Гэтыя першыя прыклады набліжэння школы да жыцця атрымліваюць гарачую падтрымку з боку шырокай грамадскасці раёна, а таксама бацькоў і вучняў.

Мы расказалі аб тым, як у браслаўскіх школах рыхтуюць слесараў, шафёраў, медыцынскіх сясцёр, работнікаў сувязі. Выпускнікі ўдзячныя школам за тое, што адначасова з агульнай сярэдняй адукацыяй яны атрымліваюць пэўную спецыяльнасць.

А можна ж арганізаваць справу так, што адна з сярэдніх школ раёна будзе рыхтаваць работнікаў для клубных устаноў і бібліятэк, у якіх ёсць такая вялікая патрэба. Цяжкасці, вядома, будуць. Але варта толькі як належыць узяцца за справу, і сельскія ўстановы культуры атрымаюць кваліфікаваныя кадры. Перспектыва ж якая прывабная! Свае работнікі культуры, свае выхаванцы! А што? Над гэтым сапраўды варта падумаць і раённаму аддзелу народнай асветы і аддзелу культуры.

Я. ДАНСКАЯ.

ВЯЛІКІ СЫН РАСІІ

13 чэрвеня—150 год з дня нараджэння В. Р. БЯЛІНСКАГА

Вісарыён Рыгоравіч Бялінскі быў выдатным дзеячом свайго часу, перадавым барацьбітом супраць «жахлівай рэчаіснасці» мікалаеўскай эпохі. Яго грамадская дзейнасць, рэвалюцыйная барацьба мела сваю спецыфіку, бо працякала галоўным чынам у сферы літаратурна-эстэтычнай.

Бялінскі вывеў рускую літаратурную крытыку на шырокую дарогу грамадскага жыцця, азарыў яе святлом жывой думкі, перадавой ідэі, падвёў пад яе глыбокую навуковую базу.

З самага пачатку сваёй творчай дзейнасці Бялінскі выступаў за глыбока дэмакратычную літаратуру і літаратурную крытыку, за крытыку шырокага грамадскага гучання. Ён рашуча выступаў супраць «свецкай», «паркетнай», арыстакратычна-салоннай крытыкі, супраць манапольнага права на крытыку так званых «людзей з густам», высока «адукаваных эстэтаў». З іроніяй высмейвае ён тых «свецкіх» літаратараў, якія спрабавалі апрануць сучасную яму літаратуру і крытыку «ў модны фрак і белыя пальчаткі», прапаведвалі «свецкасць і элегантнасць» у мастацтве, нападалі на маладога Гогаля за схільнасць да адлюстравання «задняга двара жыцця і чалавецтва».

Арыстакратычна-салонная крытыка штурхала пісьменнікаў на адлюстраванне толькі «эстэтычна-прыгожага», імкнулася завесці літаратуру ў сферу «чыстага мастацтва», далей ад жыцця народа, ад надзённых задач сучаснасці. Насуперак гэтым рэакцыйным тэндэнцыям, Бялінскі з усім запалам рэвалюцыянера-дэмакрата абараняў права пісьменніка на рознабаковае адлюстраванне жыцця, на паказ «нізкай» і «бруднай» натуры. Гэтым самым крытык прыцягваў увагу пісьменнікаў да тагачаснай жудаснай рэчаіснасці самадзяржаўна-прыгонніцкай Расіі. Калі ж Бялінскага абвінавачвалі ў тым, што ён нібыта адмаўляе «высакародства» і «прыгажосць» у мастацтве, вялікі крытык адказваў: «Мы паважаем высакародства ў літаратуры, але не церпім паркетнасці, высока цэнім прыгажосць, але ненавідзім франтаватасць».

Такім чынам, з першых крокаў сваёй крытычнай дзейнасці Бялінскі змагаўся за мастацтва, цесна звязанае з жыццём, за мастацтва глыбокай праўдзівасці і народнасці. Аднак трэба мець на ўвазе, што поглядам Бялінскага ў першы перыяд яго дзейнасці (30-я гады) былі ўласцівы і сур'ёзныя супярэчнасці. Бялінскі пэўны час захапляўся ідэалістычнай філасофіяй Гегеля, знаходзіўся пад уплывам яго ідэі «разумнай рэчаіснасці». Але ўжо ў самым пачатку 40-х гадоў крытык канчаткова парывае з гегельянствам, праклінае сваё «гвалтоўнае прымірэнне з брыдкай расейскай рэчаіснасцю» і цвёрда становіцца на матэрыялістычныя пазіцыі.

Саракавыя гады — найбольш плённы, бліскучы перыяд крытычнай дзейнасці Бялінскага. За якіянебудзь восем гадоў ён напісаў багата глыбока змястоўных, глыбока тэарэтычных літаратуразнаўчых прац, якія вызначылі цэлую эпоху ў развіцці рускай літаратуры і літаратурнай крытыкі. Асабліва вылучаюцца яго артыкулы, у якіх ён робіць агляды рускай літаратуры па гадах, а таксама крытычныя працы аб творчасці Пушкіна, Лермантава і Гогаля. Глыбокае пранікненне ў асаблівасці тагачаснага літаратурнага працэсу, у спецыфіку мастацкай літаратуры, у творчую лабараторыю пісьменніка дазволіла Бялінскаму даць бліскучыя тэарэтычныя палажэнні эстэтыкі рэалізму, палажэнні, якія вызначылі шлях развіцця рускай літаратуры на многія дзесяцігоддзі наперад. Абагульняючы багаты літаратурна-мастацкі вопыт Пушкіна, Лермантава і Гогаля, ён стварыў вучэнне аб крытычным рэалізме, якое з'явілася вышэйшым дасягненнем сусветнай эстэтычнай думкі першай палавіны XIX стагоддзя.

«Крыніца ўсякай паэзіі ёсць жыццё», «дзе жыццё, там і паэзія, а значыць, і змест для паэзіі»—вось дэвіз вялікага крытыка, дэвіз, які быў успрыняты перадавымі пісьменнікамі рускай літаратуры XIX стагоддзя. Але пасіўнае адлюстраванне рэчаіснасці, на думку Бялінскага, не адпавядае высокім прынцыпам сапраўднага мастацтва, і крытык патрабуе ад пісьменніка актыўнага ўмяшання ў жыццё. «У мяне нараджаецца якаясьці варожасць супраць аб'ектыўных твораў мастацтва», — гаворыць ён у пісьме да В. П. Боткіна ад 8 верасня 1841 года. Праз два гады Бялінскі зноў вяртаецца да гэтай думкі і фармулюе яе больш выразна; ён падкрэслівае, што мастацтва не павінна абмяжоўвацца «пасіўнаю роллю — падобна да люстэрка безуважна і дакладна адлюстроўваць у сабе прыроду», яно абавязана ўносіць «у свае адлюстраванні жывую *асабістую* думку, якая дае ім і мэту і сэнс. Паэт нашага часу ёсць у той жа час і мысліцель».

Патрабаванне актыўнай ролі мастака і мастацтва ў грамадскім жыцці з'явілася важнейшым палажэннем рэвалюцыйна-дэмакратычнай эстэтыкі Бялінскага. Абгрунтоўваючы гэта палажэнне, Бялінскі тым самым адводзіў літаратуры і мастацтву вялікую ролю ў выкрыцці жахлівай прыгонніцкай рэчаіснасці, у рэвалюцыйным пераўтварэнні жыцця. «На само мастацтва, — пісаў Бялінскі, — нельга глядзець толькі ў сферы самаго мастацтва, без адносін да жыцця: такі погляд можа быць часам правільны, але ён заўсёды аднабаковы, асабліва ў адносінах да мастацтва Расіі». У прыведзеных словах заключаецца сутнасць таго, што Бялінскі называў «гістарычнай крытыкай», галоўная задача якой, на яго думку, — раскрыццё грамадскага зместу мастацтва.

Карыстаючыся прынцыпамі гістарычнай крытыкі, Бялінскі раскрыў велізарнае значэнне рускай літаратуры, якая ў змрочную мікалаеўскую эпоху была адзінай арэнай грамадскай дзейнасці і ў асобе перадавых прадстаўнікоў якой народ бачыў, паводле трапнага выразу крытыка, «сваіх адзіных правадыроў, абаронцаў і збавіцеляў ад рускага самаўладства».

Абавязак мастака слова не толькі добрасумленна, праўдзіва і таленавіта адлюстроўваць жыццё, рэчаіснасць, але з усёй страсцю сваёй душы «служыць ісціне», сучаснасці, адстойваць перадавыя ідэі. Але, магчыма, усё гэта пазбавіць пісьменніка права на «свабоду творчасці», пытае Бялінскі, і што трэба для таго, каб свабода творчасці натуральна спалучалася ў пісьменніку з актыўным служэннем інтарэсам грамадства, лепшым ідэалам сучаснасці? «Для гэтага, — адказвае крытык, — не трэба прымушаць сябе, ...няволіць фантазію; для гэтага трэба толькі быць грамадзянінам, сынам свайго грамадства і сваёй эпохі, усвядоміць сабе яго інтарэсы, зліць свае імкненні з яго імкненнямі».

Гэтыя словы Бялінскага, сказаныя больш як сто гадоў назад, гучаць надзвычай актуальна і ў наш час, калі Камуністычная партыя дала лозунг — «за цесную сувязь літаратуры з жыццём народа» і заклікала савецкіх пісьменнікаў быць у першых радах барацьбітоў за лепшыя ідэалы сучаснасці — за камунізм.

Вялікая заслуга Бялінскага ў тым, што ён выпрацаваў новыя прынцыпы эстэтычнага аналізу і эстэтычнай ацэнкі твораў мастацтва. Бялінскі цесна звязаў літаратурную крытыку з рэчаіснасцю, з патрэбамі часу. Узяўшы за аснову галоўны крытэрый праўдзівасці мастацкага твора — жыццё, ён ацэньвае тую ці іншую з'яву мастацтва ў залежнасці ад таго, наколькі глыбока адлюстроўвае яна рэчаіснасць, адпавядае патрэбам сучаснасці, наколькі актыўна ўздзейнічае яна на жыццё, на грамадскую думку, якія яе эстэтычныя вартасці. З пункту гледжання гэтых высокіх патрабаванняў Бялінскі даў бліскучы аналіз і ацэнку мастацкай творчасці такіх волатаў рускай літаратуры, як Пушкін і Гогаль.

Да разгляду і асэнсавання творчасці Пушкіна і Гогаля Бялінскі падыходзіў з пазіцый перадавога ў тагачаснай Расіі рэвалюцыйна-дэмакратычнага светапогляду, які выказваў ідэю барацьбы з самадзяржаўна-прыгонніцкім ладам. Вызначаючы ролю і значэнне гэтых тытанаў мастацтва для рускай і сусветнай літаратуры, Бялінскі даў ім надзвычай высокую ацэнку, назваўшы народнымі пісьменнікамі. «Самая высокая пахвала, — гаварыў крытык, — якую толькі можа ў нашы дні заслужыць паэт, самы вялікі тытул, якім толькі здолеюць ушанаваць яго сучаснікі і патомкі, заключаецца ў слове «народны паэт».

Упершыню ў літаратурнай крытыцы творчасць геніяльнага рускага паэта Пушкіна атрымала ў працах Бялінскага рознабаковы, энцыклапедычны аналіз. Пры гэтым разгляд творчасці пачынальніка новай рускай літаратуры быў, па сутнасці, вынікам глыбокіх роздумаў крытыка аб развіцці ўсяго літаратурнага працэсу ў Расіі і ролі Пушкіна ў гэтым працэсе, аб далейшым шляху рускай літаратуры. «Наглядаючы за ходам айчыннай літаратуры,— пісаў Бялінскі, — мы, натуральна, часта павінны былі ў мінулым адшукваць прычыны сучаснага і пранікаць у гістарычную сувязь з'яў. Чым больш думалі мы аб Пушкіне, тым глыбей пранікалі ў жывую сувязь яго з мінулым і сучасным рускай літаратуры і пераконваліся, што пісаць аб Пушкіне — значыць пісаць аб цэлай рускай літаратуры: бо як ранейшыя пісьменнікі рускія тлумачаць Пушкіна, так Пушкін тлумачыць пісьменнікаў, якія пайшлі за ім».

Такім чынам, Бялінскі як геніяльны літаратурны крытык надаваў вялікае значэнне гісторыка-літаратурным традыцыям у развіцці мастацкай літаратуры таго ці іншага народа, на якіх выраслі новыя пакаленні пісьменнікаў. На яго думку, ні адна з'ява гісторыі рускай літаратуры не можа быць правільна зразумета і вытлумачана, калі яна будзе разглядацца ізалявана ад папярэдніх этапаў развіцця літаратурнага працэсу, якія абумовілі такую з'яву. Такі вывад Бялінскага меў выключна важнае тэарэтычнае значэнне для развіцця літаратурнай крытыкі як навукі, для правільнага разумення заканамернасцей літаратурнага працэсу і творчай эвалюцыі паасобных пісьменнікаў. Гэта палажэнне рэвалюцыйна-дэмакратычнай эстэтыкі вялікага рускага крытыка цалкам выкарыстоўваецца і нашым савецкім літаратуразнаўствам.

Вялікае ўражанне на Бялінскага зрабіў бацька рускай прозы Мікалай Васільевіч Гогаль, выдатныя творы якога далі крытыку магутны штуршок для новых глыбокіх роздумаў над развіццём рускай літаратуры. Творчасць Гогаля дазволіла Бялінскаму больш поўна ўявіць ідэал народнага пісьменніка; іменна ў сувязі з аналізам яго твораў ён развівае далей сваю тэорыю народнасці літаратуры. Калі абагульненне мастацкага вопыту Крылова, Грыбаедава, Пушкіна дало магчымасць Бялінскаму выказаць каштоўную думку аб народнасці літаратуры як выяўленні яе нацыянальнай самабытнасці, то аналіз творчасці Гогаля дазволіў яму вызначыць другую не менш важную прыкмету народнасці літаратуры, якая кладзе адбітак на змест і форму твораў, а іменна — блізкасць пісьменніка да народных мас, што садзейнічае паказу «індывідуальнасці, характэрнасці народа», выяўленню «духу ўнутранага і знешняга яго жыцця, з усімі яго тыповымі адценнямі, фарбамі і радзімымі знакамі».

Вялікага крытыка асабліва радавала тое, што Гогаль звярнуў увагу на народ, зрабіў прадстаўнікоў народа героямі сваіх твораў, маляўніча і каларытна адлюстраваў жыццё і быт народных мас, не ўпадаючы пры гэтым у простанароднасць.

Выхад у свет «Мёртвых душ» Бялінскі ўспрыняў як свята ўсёй рускай літаратуры, таму што геніяльны твор гэты, паводле слоў крытыка, з'явіўся якраз тады, калі ўзнікла асаблівая неабходнасць у асвяжаючай сіле новага буйнага твора мастацкай літаратуры, бо кніжны рынак Расіі быў запоўнены ў той час бяздарнай, шкоднай пісанінай булгарынскага толку.

(Заканчэнне на 4-й стар.).

ФІЛЬМЫ
пра В. Р. Бялінскага

У сувязі са 150-годдзем з дня нараджэння вялікага рускага крытыка Вісарыёна Рыгоравіча Бялінскага на многіх гарадскіх і сельскіх кінаўстаноўках рэспублікі ў гэтыя дні дэманструецца мастацкая кінааповесць «Бялінскі».

З вялікай цікавасцю беларускія гледачы знаёмяцца ў гэтыя дні з хранікальна-дакументальным фільмам «Вісарыён Бялінскі». У карціне паказан павятовы горад Пензенскай губерні Чэмбар, дзе прайшлі дзіцячыя гады Бялінскага, дом, у якім ён жыў у Пензе, Маскоўскі універсітэт, дзе ён вучыўся разам з Герцэным, Агаровым, Станкевічам, Лермантавым. На іконаграфічным матэрыяле і першых творах Бялінскага фільм раскрывае фарміраванне рэвалюцыйнага светапогляду вялікага рускага крытыка.

Куйбышаўская студыя кінахронікі выпусціла на экраны рэспублікі новы каляровы хранікальна-дакументальны фільм «Тут жыў Бялінскі».

У многіх кінатэатрах рэспублікі перад пачаткам сеансаў праводзяцца лекцыі і гутаркі «В. Р. Бялінскі — вялікі рускі рэвалюцыйны дэмакрат», «Значэнне неўміручых твораў Бялінскага», «В. Р. Бялінскі і руская літаратура» і інш. У фае кінатэатраў арганізаваны выстаўкі і продаж твораў геніяльнага крытыка.

Н. КУЗЬМІЦКАЯ.

ВЫСТУПАЮЦЬ САМАДЗЕЙНЫЯ АРТЫСТЫ

Каля 130 чалавек удзельнічаюць у гуртках мастацкай самадзейнасці і народным тэатры Рэчыцкага гарадскога Дома культуры. Нядаўна ў Гомельскай студыі тэлебачання адбылася творчая сустрэча з заслужаным дзеячом культуры В. Сокалавым і ўдзельнікамі самадзейнасці. Сустрэча перадавалася па тэлебачанню.

На здымку: удзельнікі танцавальнага калектыву выконваюць у студыі тэлебачання старадаўні гуцульскі танец «Чабаны».

Фота **М. Мінковіча.**

Вечар беларускай паэзіі

Вечар беларускай паэзіі ў вёсцы Чорная Сцежка Смалявіцкага раёна быў арганізаваны членамі літгуртка Пліскай школы. Сакратар камсамольскай арганізацыі калгаса імя Кірава настаўнік В. Бечык выступіў з дакладам аб росквіце беларускай культуры і літаратуры. Затым загучалі вершы беларускіх паэтаў Петруся Броўкі, Максіма Танка, Аркадзя Куляшова, Аляксея Зарыцкага, Ніла Гілевіча і інш.

Закончыўся вечар канцэртам самадзейнасці.

СПРАВА ПОЙДЗЕ НА ЛАД

Чытач нашай газеты **Ул. Дубовік** звярнуўся ў рэдакцыю з пісьмом, у якім расказваў пра непарадкі, што мелі месца на Мінскай абласной сельскагаспадарчай эксперыментальнай базе «Любань» Вілейскага раёна.

Як паведаміў нам начальнік Галоўнага ўпраўлення саўгасаў пры Савеце Міністраў БССР **П. Барысаў,** цяпер на базе эксперыментальнай гаспадаркі «Любань» створан саўгас.

Дырэктар гаспадаркі т. Цэльнер ад работы вызвален, на яго месца прызначан Е. Міранович. Прымаюцца меры, каб выправіць на жывёлагадоўчых фермах усе недахопы, пра якія гаварылася ў пісьме.

* * *

Кнігарня Глускага райспажыўсаюза дрэнна гандлявала творамі беларускіх пісьменнікаў. Гэты факт усхваляваў чытача нашай газеты **В. Лаўрыновіча.** Ён напісаў у рэдакцыю пісьмо, у якім абураўся, чаму ў кніжным магазіне № 2 немагчыма купіць зборнікі Петруся Броўкі «Далёка ад дому» і паэта-земляка Сяргея Грахоўскага. У чатырох кніжных магазінах і сямі бібліятэках Глуска адсутнічалі «Бібліятэчка беларускага апавядання і нарыса» і рад іншых кніг.

Намеснік старшыні Белкаапсаюза **І. Ягораў** паведаміў рэдакцыі, што факты, прыведзеныя ў пісьме, пацвердзіліся.

Пытанне аб нездавальняючым гандлі творамі беларускіх пісьменнікаў было разгледжана на пасяджэнні Магілёўскага аблспажыўсаюза. Прапанавана ўсім старшыням райспажыўсаюзаў вобласці завесці ў кожнай кнігарні, культмагах і сельмагах спецыяльныя паліцы з творамі беларускіх пісьменнікаў. Кожны магазін абавязан мець кнігу попыту насельніцтва на творы беларускіх літаратараў, у выпадку адсутнасці той ці іншай кнігі тэрмінова высылаць заказы ў аддзел кнігі аблспажыўсаюза.

ТВОРЧЫЯ ПАРТРЭТЫ

ЖЫЦЦЁВАЯ ПРАЎДА І РАМЕСНІЦКІЯ ШТАМПЫ

Мы цікавімся лёсам гэтага акцёра пяты год. Яму з першых самастойных крокаў на сцэне спадарожнічае ўдача. Яго многа хвалілі за сыграныя ролі, пра яго не аднойчы пісалі, але, на наш погляд, не патрабавалі большага, чым ён ужо зрабіў. Гаворка ідзе пра Віктара Тарасава.

Яго творчае жыццё ў Тэатры імя Янкі Купалы склалася так, як яно павінна складвацца ў кожнага здольнага чалавека. Артыст сваёй працай, упартасцю і розумам заваёўвае заслужанае прызнанне.

Адышлі ў нябыт тыя чорныя дні, калі маладыя акцёры гадамі выходзілі на сцэну з прывычнай рэплікай: «Есці пададзена» або мелі магчымасць праявіць свой талент, замяніўшы захварэўшага прэм'ера. Лёс сённяшняга тэатра, яго сучаснасць і будучыню вырашае моладзь. Момант выпадковасці ў раскрыцці юнага таленту адпаў. Акцёры прыходзяць у тэатр пасля чатырохгадовага выпрабавання ў сценах інстытутаў, студый і адразу ж уключаюцца ў рэпертуар. Ва ўсіх тэатрах рэжысёры шчодра выкарыстоўваюць сілы маладых. Пра моладзь напісана ў наш час нямала п'ес, ды і класіка, набыўшы дваццаціпяцігадовых Гамлетаў і Рамэа, загучала свежа, сакавіта.

Паскардзіцца здольнаму маладому акцёру на тое, што яму «не даюць іграць», нельга. Хутчэй — наадварот. Усё часцей чуеш ад тых, хто хутка і ўпэўнена заваяваў прызнанне гледача, іншыя просьбы: «Разгрузіце крыху! Дайце магчымасць сабраць сілы, думкі для чарговай работы».

Моладзь цяпер іграе многа і часта. Але чаму так рэдка ў створаных ёю вобразах прыкметны рысы той яркай індывідуальнасці, якая характэрна для творчасці старэйшага пакалення акцёраў беларускага тэатра? Чаму мы не бачым яшчэ дастойную змену Б. Платонаву, П. Малчанаву, Г. Глебаву, Л. Ржэцкай, А. Ільінскаму?

Тая шчодрасць, з якой Тэатр імя Янкі Купалы даў учарашняму выпускніку Тэатральна-мастацкага інстытута цэлы рад буйных і яркіх роляў, тлумачыцца блізкасцю ўнутраных і вонкавых даных Тарасава да даручаных яму роляў, цікавай заяўкай у дыпломных спектаклях.

Яшчэ ў работах выпускнога курса інстытута ўменне Тарасава кожны раз ствараць новы цікавы запамінальны вобраз характарызавала яго як акцёра з шырокім творчым дыяпазонам. Які з вобразаў дыпломных спектакляў быў найбольш цікавы? Бадай, Іван Каламійцаў у п'есе Горкага «Апошнія». Гэты спектакль у многім вызначыў талент і трох іншых купалаўцаў—М. Захарэвіч, Г. Ваксман, Г. Аўсяннікава. Сама атмасфера гэтай глыбокай п'есы дапамагла маладым акцёрам сканцэнтраваць свае думкі на перадачы складанай, часам супярэчлівай псіхалогіі горкаўскіх герояў, прымусіла іх зажыць прадчуваннем рэвалюцыйнай навальніцы. Асэнсаванне падзей вяло да поспеху. Дэспатычны, страшны ў сваім гневе жандар Іван Каламійцаў быў апошняй апорай паўшай царскай Расіі. Яго нянавісці да кожнай смелай думкі і палахлівасці перад дужымі мы верылі да канца. Тарасаў не імкнуўся перабольшыць адмоўныя рысы свайго героя. Ён іграў у стрыманай манеры, нічога не выстаўляючы на паказ у абліччы Каламійцава.

У выкананні Тарасавым роляў Андрэя ў п'есе Розава «У добры час» і Брыгелы ў п'есе К. Гальдоні «Слуга двух паноў» праявілася другая акцёрская якасць—уменне правільна разумець драматургічную задуму, лёгка ляпіць пластычны вобраз. Акцёр захапляў сваёй жыццярадаснасцю, крыху хітраватай наіўнасцю.

Я звярнулася да дыпломных работ Тарасава для таго, каб лягчэй было прасачыць, як фармавалася творчая індывідуальнасць акцёра і што ў ёй было выкарыстана ў далейшым. Абапіраючыся на колькасць сыграных ім роляў, на іх месца ў спектаклях, мы можам ужо гаварыць пра напрамак творчай індывідуальнасці В. Тарасава. Думаецца, што гэты напрамак выклікае сур'ёзную трывогу. Акцёр шчодра праэксплуатаваў свае «псіхафізічныя» даныя, але за чатыры гады так і не знайшоў зерня, якое вызначала б характар сучаснага савецкага чалавека, у прыватнасці, нацыянальныя асаблівасці гэтага характару. У гэтым пераконваюць яго апошнія работы: у спектаклях «Мільён за ўсмешку», «Веру ў цябе» і «Лявоніха на арбіце». Больш таго, акцёр перастаў радаваць гледача новымі псіхалагічнымі знаходкамі, глыбінёй думкі ў вобразе.

Я не збіраюся сцвярджаць, што Тарасаў не апраўдаў ускладзеных на яго надзей. Ён пацвердзіў сваю заяўку, але і толькі. Напрыклад, у сёлетнім сезоне нічога прынцыпова новага ён не стварыў і, думаецца, падышоў цяпер да той небяспечнай рысы, за якой, пры адсутнасці глыбокіх жыццёвых назіранняў, пачынаюцца рамесніцкія штампы. Вось чаму неабходна гаварыць пра яго работу, не робячы скідак на самалюбства і маладосць.

У дыскусіі аб акцёрскім мастацтве, якую вядзе часопіс «Театр», аспрэчвалася думка К. С. Станіслаўскага аб тым, што «няма дрэнных роляў, ёсць дрэнныя акцёры». Цяжка пагадзіцца з В. Бган, якая выказала сумненне ў тым, што нельга стварыць розныя характары ў трох падобных адна на адну ролях. Але безумоўна адно—поспех у многім прадвызначае драматургія. Там, дзе моцны аўтарскі матэрыял вобраза, там звычайна заўсёды больш удалая, больш праўдзівая работа акцёра. Калі ролі недасканалыя, дык у іх адчуваецца фальш, сум, варыяцыя ўжо раней вынашаных і перажытых вобразаў. Аднак «прапануемыя акалічнасці» кожны раз розныя. Значыць, пры дастаткова шырокім і тонкім веданні жыцця можна шукаць новае зерне вобраза, ствараць новы характар.

Цяжка параўнаць Якава («Праз дваццаць год»), Генадзія Карташова («Мільён за ўсмешку»), Дэві («Востраў Афрадзіты»), Сяргея («Веру ў цябе»), Міхала («Лявоніха на арбіце»). Героі гэтых таксама не падобны адзін на аднаго, як час і месца дзеяння ў пералічаных п'есах. Але ўсім ім, бадай, аднолькава не пашанцавала ў адным — у багацці драматургічнага матэрыялу. Прыгадайце гэтых герояў у выкананні Тарасава. Тая ж мяккая ўсмешка, мужная стрыманасць, лёгкасць выканання. Гэта добра. А дзе ж самае дарагое ў мастацтве акцёра — палымянасць думкі і выразны паказ гэтай «унутранай буры» словам, пластыкай, паўзай? Дзе другое жыццё драматургічнага вобраза і ўвага да жэста, руху, да той вонкавай формы, без якой не можа быць закончанага сцэнічнага вобраза? Там, дзе аўтарскі матэрыял ярчэйшы (Якаў), — і вынікі больш выразныя, там, дзе рэжысёр больш вынаходлівы («Веру ў цябе»), — і работа больш паспяховая. Аднак, ці можа гэта выключаць уласныя пошукі? Мастацтва пераўвасаблення — цяжкі і пакутлівы працэс, але ў той жа час адзіны шлях да паказу праўды на сцэне.

Прасачыце за работамі Б. Платонава: Канстанцін Заслонаў, Эзоп, Ул. І. Ленін, Лявон. Такое смелае спалучэнне роляў гераічнага плана з вострахарактэрнымі пад сілу не кожнаму акцёру. І якога здзіўляючага майстэрства пераўвасаблення ў вобраз дасягае Платонаў!

Мне могуць запярэчыць: тут жа сам матэрыял, як кажуць, «працуе на акцёра». Ну, а што больш за ўсё здзіўляе і вабіць у вобразах, якія стварае Платонаў? Глыбокі псіхалагічны аналіз чалавечай сілы і слабасці, тонкае прадумванне кожнага кроку, жэста, дзеяння, кожнай дэталі, аж да звычак героя. Хіба гэта недаступна маладому таленавітаму акцёру ў любой ролі? Я падкрэсліваю «таленавітаму» таму, што каму многа дадзена, з таго многа і патрабуецца.

Да адной са складаных роляў класічнага рэпертуару — вобраза Нехлюдава ў інсцэніроўцы рамана Л. М. Талстога «Уваскрэсенне» Віктар Тарасаў звярнуўся ў той момант свайго творчага жыцця, калі, здавалася, акцёр ужо быў падрыхтаваны да гэтай сустрэчы. Паспяховае выступленне ў ролі Валерыя («Трэцяя патэтычная»), Збігнева («Смерць ваяводы») (няхай не здасца гэтае параўнанне лёгкаважкім) падрыхтавала акцёра да працы над вобразам талстоўскага героя. У сваіх папярэдніх работах Тарасаў, здавалася, ужо знайшоў асобныя рысы, з якіх складваецца характар Нехлюдава. Аднак яму не хапіла галоўнага — глыбокага разумення сацыяльных і маральных прычын, якія выклікаюць учынкі гэтага героя. Тарасаву не ўдалося перадаць праз вобраз Нехлюдава галоўнай думкі Талстога, якая гучыць вельмі надзённа і сёння, — глыбокага роздуму аб прызначэнні чалавека, яго праве на шчасце. Ключ да раскрыцця ўсіх паводзін Нехлюдава даецца ў наступных словах Талстога: «У Нехлюдаве, як і ва ўсіх людзях, было два чалавекі. Адзін — духоўны, які шукае дабра сабе толькі такога, якое было б дабром і іншых людзей, і другі — жывёльны чалавек, які шукае дабра толькі сабе і дзеля гэтага дабра гатовы ахвяраваць дабром усяго свету».

У барацьбе гэтых двух людзей развіваецца характар героя і раскрываецца галоўнае злачынства грамадства — яно разбэшчвае і псуе людзей спачатку добрых. Акцёр не шукаў і не прадумваў больш глыбока ўчынкаў свайго героя ў кожным асобным выпадку. Тарасаў дзейнічаў так, як падказвалі яму вонкавыя акалічнасці інсцэніроўкі: трапіў, напрыклад, Нехлюдаў у арыстакратычны салон і імгненна прадстаў вялікасвецкім жуірам. Мэты ж яго прыходу сюды і сляды перажытай ужо буры засталіся дзесьці за межамі вобраза.

Безумоўна, такія вынікі выступлення Тарасава ў гэтай ролі тлумачацца не толькі недастаткова ўдумлівай работай самога акцёра, але і фрагментарнасцю інсцэніроўкі, невыразнасцю рэжысёрскага вырашэння ўсяго спектакля.

Такая ж рэжысёрская недакладнасць збіла акцёра і ў рабоце над вобразам Генадзія ў спектаклі «Мільён за ўсмешку». Кожны з выканаўцаў, у залежнасці ад вопыту і таленту, рабіў у спектаклі тое, што падказвала яму яго інтуіцыя, а не задума драматурга. Па гэтым жа шляху пайшоў і Тарасаў. Паколькі пэўнай рэжысёрскай задачы ён перад сабою не бачыў, дык і стварыў вобраз «наогул мілага хлопца» без усялякіх адзнак канкрэтнай індывідуальнасці.

У спектаклі «Веру ў цябе» акцёр ужо ясна ўяўляе сваю задачу. Аднак ён не ў сілах пераадолець укаранёную звычку гаварыць агульна, не канкрэтна. Гэтая ж «хвароба» паглыбляецца ў ролі Міхала («Лявоніха на арбіце»).

Ці азначае сказанае, што Тарасаў з'яўляецца акцёрам абагульненняў? На жаль, не. Для гэтага ў яго пакуль недастатковая інтэлектуальная падрыхтоўка, хоць ужо акрэсліліся спрыяльныя адзнакі. Іменна здольнасць шырока абагульняць пэўныя з'явы жыцця стварыла славу вядучым майстрам нашай сцэны, але яна заўсёды ішла ад канкрэтнага вобраза, ад выразнага развіцця дадзенай думкі аўтара да шырокай тыпізацыі.

Так, пэўная доля няўдач Тарасава тлумачыцца прычынамі, якія нібы ад яго не залежаць: у адных выпадках — слабая драматургія, у другіх — недастаткова вопытны рэжысёр. Але галоўнае ўсё ж у тым, што акцёр яшчэ не навучыўся працаваць самастойна, дамагацца ўласнага вырашэння вобраза. І гэты вельмі трывожны сімптом сведчыць, што Тарасаву не хапае ведання жыцця, асабістых назіранняў.

Напэўна, Тарасаву варта крыху вызваліцца ад частых выступленняў на тэлебачанні, якія перашкаджаюць паглыбленай рабоце над новымі вобразамі. Тэатру варта паспрабаваць часцей выкарыстоўваць Тарасава па адзнаках характэрнасці, а не толькі па рысах сацыяльнага героя. Драматургія куды багацейшая іменна ў гэтай якасці. І нішто так не дапамагае акцёру ў пошуках сваёй індывідуальнасці, як спалучэнне работы над ролямі гераічнага плана з характэрнымі.

Старэйшаму пакаленню купалаўцаў неабходна дастойная змена. Гэта адна з хвалюючых праблем сённяшняга тэатральнага мастацтва Беларусі. І барацьба за ўласнае творчае аблічча Віктара Тарасава — адно з пытанняў будучыні Тэатра імя Янкі Купалы.

Т. АРЛОВА.

НЕЗАБЫЎНАЕ

На фатаграфіі — маладая дзяўчына. Закінуўшы галаву, шчасліва ўсміхаючыся, яна назірае палёт дырыжабля. Гэта Таццяна Бауэр, адважная савецкая разведчыца, якая загінула ў баях з нямецка-фашысцкімі захопнікамі.

... Праз шмат год пасля Вялікай Айчыннай вайны ў Маскву прыйшло пісьмо з Будапешта. Яго аўтарам быў стары камуніст, адзін з камісараў Венгерскай савецкай рэспублікі ў 1919 годзе Іштван Бауэр. Ён прасіў высветліць абставіны пагібелі яго дачкі Таццяны, удзельніцы барацьбы савецкага народа з гітлераўскім фашызмам. Пісьмо з Венгерскай Народнай Рэспублікі выклікала ў маскоўскага пісьменніка М. Паляноўскага жаданне напісаць кнігу пра подзвіг мужнай патрыёткі.

Вынікам вялікай работы пісьменніка па збіранню дакументальнага і фактычнага матэрыялу, яго нястомных пошукаў, паездак у Беларусь і Венгрыю, шматлікіх сустрэч і гутарак з баявымі паплечнікамі Тані Бауэр з'явілася «Аповесць пра юную разведчыцу», выдадзеная Дзяржаўным выдавецтвам палітычнай літаратуры ў Маскве ў серыі «Героі і подзвігі».

Біяграфія Таццяны Бауэр, дачкі венгерскага камуніста і рускай жанчыны — звычайная біяграфія тысяч юнакоў і дзяўчат, якіх выхавалі савецкая школа і Ленінскі камсамол. 18-гадовая студэнтка Маскоўскага універсітэта, якая выдатна валодала нямецкай мовай, яна ў ліку першых добраахвотнікаў пайшла на фронт, стала разведчыцай.

...Глыбокай вераснёўскай ноччу 1942 года на тэрыторыі часова акупіраванай Беларусі прызямліліся тры парашутысты. А праз тыдзень па вуліцах Мінска ішла нічым не прыкметная дзяўчына. У яе пашпарце значылася, што выдадзен ён ураджэнцы г. Віцебска Таццяне Клімантовіч. Так пачала сваю дзейнасць у тыле ворага адважная савецкая разведчыца Таццяна Бауэр.

Гэта проста і лаканічна напісаная кніжка не можа не ўсхваляваць чытача. З яе старонак паўстае гераічны час Вялікай Айчыннай вайны, незабыўныя вобразы тых, хто, не шкадуючы жыцця, змагаўся за перамогу над фашызмам, чыя мужная барацьба і веліч духу будуць заўсёды прыкладам для нашага маладога пакалення.

Перад чытачом праходзіць цэлая галерэя баявых паплечнікаў Таццяны Бауэр: разведчыкі Андрэй і Наташа, падпольшчыкі Тамара Сініца і Ганна Баяронцава, Павел Кучараў і Апанас Юркевіч, Марыя Жлоба і Канстанцін Сумец, чэшскі лейтэнант Юзаф Басці, венгерскі сяржант Пал Сенашы і многія іншыя. Дзейнасць Тані і яе сяброў, дзёрзкае і ўмелае выкананне баявых заданняў — ад выкрадання зброі з гестапа да перадачы вельмі важнай інфармацыі ў Маскву — пераканальна паказана аўтарам на фоне грандыёзнай партызанскай барацьбы, у шчыльнай сувязі з савецкім падполлем, Вялікай зямлёй.

«Я ведаю, — пісала Таня, — перамога будзе за намі». І яна рабіла ўсё, каб хутчэй наблізіць гэты жаданы час. Каля двух год знаходзілася дзяўчына ў тыле ворага, выконваючы самыя цяжкія баявыя заданні. Кожную хвіліну ёй пагражала небяспека, але ніякія перашкоды не маглі спыніць яе адважнай дзейнасці. За сваю мужнасць і смеласць, кемлівасць, уменне выходзіць з самага безвыходнага становішча Таня заслужыла ў падпольшчыкаў і партызан імя няўлоўнай разведчыцы.

20-я вясна была апошняй у гераічным жыцці Таццяны Бауэр. Яна загінула ў баі за тры тыдні да поўнага вызвалення Беларусі.

Таня любіла жыццё, сонца, кветкі, захаплялася музыкай і паэзіяй, хацела вучыць дзяцей, горача марыла ўбачыць радзіму свайго бацькі свабоднай і незалежнай. Яе светлае імя заўсёды будзе жыць у памяці савецкіх людзей і працоўных народнай Венгрыі.

Рабочыя, інжынеры і тэхнікі светатэхнічнага завода ў Будапешце вырашылі аб'яднацца ў комплексную брыгаду сацыялістычнай працы імя Тані Бауэр.

У Маскоўскай школе № 17, якую скончыла Таня, ёсць мемарыяльная дошка. Залатымі літарамі высечаны ў мармуры імёны выхаванцаў, якія аддалі сваё жыццё за свабоду і незалежнасць савецкай Радзімы. І сярод іх імя Тані Бауэр.

У сувязі з выданнем «Аповесці пра юную разведчыцу» хацелася б выказаць пажаданне — стварыць сумесны савецка-венгерскі мастацкі кінафільм, прысвечаны подзвігу слаўнай разведчыцы-камсамолкі. Над гэтым, як нам здаецца, варта падумаць пісьменнікам і кінематаграфістам Беларускай ССР і Венгерскай Народнай Рэспублікі.

Г. КАРАТКЕВІЧ,
член праўлення Таварыства савецка-венгерскай дружбы.
г. Масква.

ВЯЛІКІ СЫН РАСІІ

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.).

«Мёртвыя душы» Гогаля канчаткова пераканалі крытыка ў яго правільнай думцы аб тым, што асноўныя асаблівасці рускай літаратуры заключаюцца ў асуджэнні існуючай рэчаіснасці і ў падтрымцы веры і надзеі ў людзей на прыход лепшай будучыні.

Глыбокае і ўсебаковае вывучэнне творчасці Гогаля дало падставу Бялінскаму назваць гэтага выдатнага пісьменніка галавой рускай літаратуры і заснавальнікам натуральнай школы, г. зн. Гогаль, на думку крытыка, даў новы напрамак у развіцці рускай літаратуры — напрамак крытычнага рэалізму. Разам з тым Бялінскі, прытрымліваючыся гістарычнага погляду на літаратурны працэс, падкрэсліваў, што і сам Гогаль і натуральная школа — гэта вынік развіцця ўсёй рускай літаратуры папярэдніх часоў.

Бялінскі любіў Гогаля за яго магутны талент, за глыбокую праўдзівасць яго твораў, за бязлітасную крытыку тагачасных сацыяльна-палітычных парадкаў царскай Расіі. І таму з вялікім болем у сэрцы ўспрыняў ён рэакцыйна-дыдактычны твор пісьменніка «Выбраныя месцы з перапіскі з сябрамі». Гэты твор, як вядома, выклікаў да жыцця славутае пісьмо Бялінскага да Гогаля, у якім, з аднаго боку, вялікі крытык па-ранейшаму высока ацэньваў усю папярэднюю творчасць пісьменніка, а з другога — бязлітасна крытыкаваў, рашуча асуджаў Гогаля за яго рэакцыйныя пропаведзі.

Пісьмо Бялінскага да Гогаля— выдатны прыклад аб'ектыўнай, прынцыповай, «прамой крытыкі», аб чым гаворыць і ўся дзейнасць Бялінскага як літаратурнага крытыка. Свае думкі і перакананні ён выказваў заўсёды смела, рашуча, рэзка і абараняў іх заўзята і настойліва, за што некаторыя літаратары часта абвінавачвалі яго ў рэзкасці выразаў і «нецярпімасці». І калі аднойчы папракнуў яго ў гэтым Боткін, Бялінскі гнеўна яму адказваў:

«...Застануся горда і перакананa нецярпімым. І калі зраблюся цярпімым — ведай, што з той хвіліны я — кастрат...»

Кіпучая натура рэвалюцыянера-дэмакрата Бялінскага, яго высокая прынцыповасць, страсць барацьбіта не магла мірыцца з гнілым лібералізмам прадузятай, лагоднай крытыкі, якая прапаведвала «цярпімасць». Са злым сарказмам гаварыў ён пра крытыку, якая калі і асуджала што-небудзь, то рабіла гэта «з такою далікатнасцю, што нярэдка само ганьбаванне можна прыняць за пахвалу».

Прынцыпу «прамой крытыкі» Бялінскі прытрымліваўся на працягу ўсёй сваёй літаратурнай дзейнасці і заставаўся яму верны і тады, калі справа датычылася яго ўласных памылак.

Бялінскі быў не проста літаратурным крытыкам, ён быў крытыкам-настаўнікам. Такія выдатныя прадстаўнікі рускай класічнай літаратуры, як Гогаль, Лермантаў, Тургенеў, Някрасаў, Кальцоў, Ганчароў, адчулі на сабе вялікую сілу яго духоўнага ўплыву. Кальцоў, напрыклад, расказваў Панаеву: «Я абавязан усім яму; ён мяне паставіў на сапраўдную маю дарогу; без яго парад я не адважваюся цяпер друкаваць маёй пісаніны: ён мне гаворыць заўсёды, што трэба выкінуць, што паправіць, што зусім кінуць...»

Вялікі паэт зямлі рускай Някрасаў называў Бялінскага сваім настаўнікам, ён прысвяціў светлай памяці крытыка цудоўныя, пранікнёныя паэтычныя радкі:

...Молясь твоей многострадальной тени,
Учитель! Перед именем твоим
Позволь смиренно преклонить колени!

Галоўную сілу крытычнага аналізу, эстэтычных меркаванняў Бялінскага складала тое, што ён, апрача добрага ведання законаў мастацтва, добра ведаў жыццё і быў носьбітам перадавой для таго часу рэвалюцыйнай тэорыі.

Каштоўнасць і жыццёвасць яго тэарэтычных ідэй абумоўліваліся тым, што яны з'яўляліся вынікам канкрэтнага аналізу з'яў сучаснай яму рэчаіснасці і літаратуры. Яго эстэтыка мела вялікае значэнне не толькі таму, што абагульняла мастацкі вопыт тагачаснай літаратуры. Вялікая сіла яе заключалася ў тым, што яна, як пражэктар, асвятляла рускай літаратуры шлях яе далейшага развіцця. І не толькі рускай, але і літаратурам іншых народаў царскай Расіі. Такім чынам, Бялінскі не ішоў па слядах літаратуры, а вёў яе за сабой. У яго руках пяро крытыка ўпершыню станавілася дзейснай палітычнай зброяй, якая актыўна расхіствала турму народаў — Расійскую імперыю.

Лепшыя традыцыі эстэтыкі Бялінскага былі ўспрыняты новай, савецкай літаратурай і літаратурнай крытыкай і атрымалі сваё далейшае развіццё ў эстэтыцы сацыялістычнага рэалізму. Савецкія літаратуразнаўцы і крытыкі многаму вучыліся і працягваюць вучыцца ў вялікага рускага крытыка Бялінскага, бо яго спадчына — гэта багацейшая і вечна жывая крыніца думак і пачуццяў, якая захавала сваю сілу, сваё значэнне і да нашага часу.

Бялінскі быў вялікім патрыётам радзімы, які ўсю энергію свайго палымянага сэрца, увесь свой талент, сваё жыццё аддаў на служэнне народу. Ён бязмежна верыў у светлую будучыню сваёй бацькаўшчыны. Яго прарочыя словы пра будучыню Расіі збыліся. Магутны Савецкі Саюз сапраўды стаіць цяпер на чале цывілізаванага свету і ўсё прагрэсіўнае чалавецтва прыносіць даніну глыбокай павагі народам нашай краіны, яе літаратуры і мастацтву. Вялікі сын вялікага народа Вісарыён Рыгоравіч Бялінскі шмат зрабіў для набліжэння гэтай цудоўнай будучыні сваёй радзімы. Мы, яго ўдзячныя нашчадкі, поўнай жменяй бяром з яго багатай літаратурнай спадчыны ўсё тое, што дапамагае нам будаваць нашу культуру, будаваць светлы дом чалавецтва — камунізм.

Антон СЕМЯНОВІЧ

КНІЖНЫЯ СКАРБЫ—НАРОДУ

Любяць сваю бібліятэку жыхары вёскі Белае Полацкага раёна. Тут налічваецца 576 пастаянных чытачоў. Для абслугоўвання далёкіх вёсак створаны тры бібліятэчкі-перасоўкі.

Вялікую работу сярод чытачоў праводзіць загадчыца бібліятэкі Тамара Сямёнаўна Собаль. Яна ведае іх запатрабаванні, ведае, каму якую кніжку парэкамендаваць.

На здымку: Т. Собаль сярод работнікаў свінагадоўчай фермы саўгаса «Белае».

Фота **У. Лупейкі.**
Фотахроніка БЕЛТА.

Без чытача няма бібліятэкі

Сівагаловы калгаснік Пракоп Кукраш запытаўся ў бібліятэкаркі Ніны Верамейчык:

— Пра паездку Мікіты Сяргеевіча Хрушчова ў Амерыку ў вас ёсць што пачытаць?

— Ёсць. Вось, калі ласка...

Было гэта яшчэ мінулай восенню, калі Пракоп Кукраш не лічыўся ў спісках чытачоў Рэчынскай сельскай бібліятэкі. Не раз напаміналі яму, каб запісаўся, а ён усё аднекваўся. Гады, маўляў, ужо не тыя, не да кніжак. І вось Ніна зайшла раз-другі ў хату да старога, пагутарыла, пакінула кнігу, часопіс. І цяпер Пракоп Кукраш — самы актыўны чытач.

Хораша на вуліцы вясновым вечарам. Але не пустуе ў гэты час і сельская бібліятэка. Моладзь, пажылыя калгаснікі, вучні, ідуць у бібліятэку атрымаць кнігу, прачытаць свежы нумар часопіса, пагуляць у шашкі, шахматы, паслухаць гутарку, падрыхтавацца да чарговай канферэнцыі чытачоў. Калі ласка! Загадчыцы Ніне Верамейчык ёсць што прапанаваць. Больш чым пяць тысяч кніг мае бібліятэка. Быў час, калі не хапала атэістычнай, сельскагаспадарчай, навукова-папулярнай літаратуры. Цяпер набыты і гэтыя кнігі.

Сёлета бібліятэка выдала каля шасці тысяч кніг. Гэта амаль у два разы больш, чым за той жа час мінулага года. На 125 чалавек павялічылася ўжо сёлета колькасць чытачоў. Сярод іх маладыя калгаснікі, жывёлаводы, механізатары.

Сумная вярнулася з фермы маладая даярка Таня Адзінец. Надоі малака не радавалі яе. «За такія паказчыкі па галоўцы не пагладзяць. Аднак, у чым жа прычына?» — думае Таня. Працавала, старалася, а тут не прырост надояў, а нават змяншэнне атрымалася. Нешта, відаць, не ўлічана. Але што іменна?

— Ніначка, даражэнькая, — пыталася Таня праз колькі мінут у загадчыцы бібліятэкі. — Знайдзі мне што-небудзь пра догляд жывёлы летам. Вельмі патрэбна, разумееш...

Бібліятэкарка адшукала маладой калгасніцы патрэбныя ёй кнігі.

Пастаяннымі наведвальнікамі бібліятэкі з'яўляюцца таксама даярка Валянціна Грышчэня, калгаснік Віктар Пыжык, свінарка Таццяна Касцюкавец і іншыя. Ды хіба ўсіх пералічыш! Іх многа. І самае галоўнае — яны не толькі актыўныя чытачы, але і надзейныя памочнікі, добрыя прапагандысты кнігі. Гэта пры іх непасрэдным удзеле рэгулярна наладжваюцца ў бібліятэцы канферэнцыі чытачоў, працуюць перасоўкі, праводзяцца гучныя чыткі літаратуры і іншыя мерапрыемствы.

— Без чытача няма бібліятэкі, — кажа Ніна Верамейчык. — А для гэтага трэба ведаць схільнасці кожнага чытача, улічваць запатрабаванні, вывучаць попыт на кнігу. Інакш які ж ты бібліятэкар!..

Не раз наведваўся ў бібліятэку калгаснік Іван Ляўчэня. Прачытаў «Над Цісай», потым казкі братоў Грым. Наступным разам Ніна прапанавала яму Жуля-Верна. А ён нечакана папрасіў выбраныя творы Мічурына. Вось тут і паспрабуй разабрацца, што каго цікавіць! Але Верамейчык не бянтэжыцца. Наадварот, задаволена — значыць, расце кругагляд чытача, значыць, адчуў чалавек густ да кнігі.

Няма ў калгаснай вёсцы той хаты, дзе б не чыталі бібліятэчнай кнігі. Гэтаму шчыра радуецца бібліятэкарка.

Не лёгкую, але ганаровую службу нясе Рэчынская сельская бібліятэка, і ў гэтым вялікая заслуга яе загадчыцы—маладой, ініцыятыўнай камсамолкі Ніны Верамейчык.

В. БЫЧОК.

Любанскі раён.

Зачараваны замак

З дзяцінства мы памятаем казкі пра зачараваныя замкі, якія берагалі скарбы ад людзей «за сямю пячаткамі». Ніхто не мог тых скарбаў здабыць. Таямнічая сіла не дапускала да іх нават самых бясстрашных волатаў.

Ці ж не падобна на такі таямнічы замак Варганская сельская бібліятэка Докшыцкага раёна з яе багатым кніжным скарбам?

Загадчыцай бібліятэкі працуе Ларыса Сініца, якая скончыла дзесяцігодку. Як толькі яна паступіла на працу, яе паслалі на курсы ў Віцебск.

Ларыса вучылася, а чытачы спадзяваліся, што прыедзе вопытная загадчыца бібліятэкі, і тады работа закіпіць. Але замест таго, каб пасля вучобы Л. Сініца працавала, яе накіравалі ў чарговы адпачынак. Пасля гэтага кіраўнікі раённага аддзела культуры зноў паслалі Л. Сініцу на вучобу аж у Мінск.

Атрымліваецца так: загадчыца вучыцца ды адпачывае, адпачывае ды вучыцца, а бібліятэка—на замку. Праўда, раённы аддзел культуры абавязаў загадчыцу Крулеўшчынскай сельскай бібліятэкі Ірыну Жынько раз на тыдзень прыходзіць і выдаваць кнігі. Яна некалькі разоў хадзіла, а потым і забылася. Ды і хадзіць ёй далёка —каля дзесяці кіламетраў.

А. ГАПАНЕНАК.

Талін. У Дзяржаўным акадэмічным тэатры оперы і балета «Эстонія» выступіла ў ролі Жызелі ў аднайменным балеце прыма-балерына Фінскага Нацыянальнага тэатра оперы Дорыс Лайне.

На здымку: сцэна з балета. Жызель—Дорыс Лайне, прынц—Упо Пуусааг.

Фота **Э. Нормана.**
Фотахроніка ТАСС.

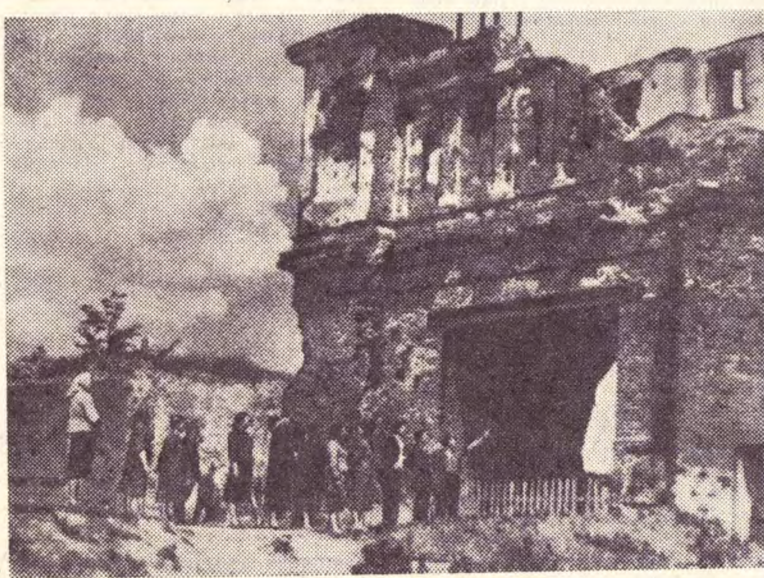
ПРАЗ ДВАЦЦАЦЬ ГОД

По-геройску абаранялі гонар і незалежнасць нашай Радзімы пад баявым сцягам 393-га асобнага артылерыйскага зенітнага дывізёна камсамолец сержант Уладзімір Фаміч Ткачук і Міхаіл Якаўлевіч Родзін. І вось яны сустрэліся праз дваццаць год ля Усходняга форта Брэсцкай крэпасці, на месцы жорсткіх баёў.

Да сцен аднаго з умацаванняў Усходняга форта Ул. Ткачук усклаў вянок, які ён прывёз з-пад Вінніцы. Былы воін пацалаваў зямлю, якую палілі сваёй крывёю таварышы па зброі.

У памяці герояў адзін за адным усплываюць эпізоды баявых подзвігаў савецкіх салдат і афіцэраў. Яны з вялікім хваляваннем агледзелі памяшканне, дзе стаяў іх дывізён, казематы, адкуль вялі агонь па ворагу. Ул. Ткачук успамінае:

— Усходні форт нашай крэпасці быў пабудаваны ў выглядзе падковы. Для абароны форта былі расстаўлены на валу і іншых месцах кулямёты, ля амбразур паставілі байцоў з вінтоўкамі і гранатамі. Жорсткія былі баі. Немцы вялі атакі пяхотай і танкамі. Мы адчувалі недахоп у ежы, але страшней за ўсё было тое, што не было вады. Раніцай 29 чэрвеня вораг заваліў акопы форта бочкамі з гаручым і падпаліў іх, але і гэта не зламала дух нашых байцоў, якія 32 дні мужна абаранялі Брэсцкую цытадэль.

Былыя воіны бессмяротнага гарнізона падыходзяць да дарагой рэліквіі — баявога сцяга дывізёна. Яны становяцца на калені і цалуюць алае шоўкавае палотнішча.

Уладзімір Фаміч расказвае:

— Незадоўга да вайны камандзір нашай часці капітан Дураў, начальнік штаба, старшы лейтэнант Аўчыннікаў, два чырвонаармейцы і я, як камсорг дывізёна, у наркамаце абароны ў Маскве атрымалі гэты баявы сцяг.

Былыя воіны-героі пабывалі ў гасцях у пагранічнікаў, сустрэліся з піянерамі. Піянеры горача сустрэлі ганаровых гасцей і ўручылі ім палявыя кветкі. Ул. Ткачук сказаў:

— Праз дваццаць год мы зноў у Брэсце. Тут мы, савецкія салдаты, змагаліся з фашыстамі, каб адстаяць мір, каб людзям жылося радасна і шчасліва. Зараз я працую брыгадзірам лесаводчай брыгады калгаса імя Чапаева Пішчанскага раёна Вінніцкай вобласці. Я вырошчваю лес, і няхай у неба глядзяць вяршыні бяроз і сосен, а не жэрлы гармат.

На здымках: 1. Экскурсанты ля Цярэспальскіх варот у Брэсцкай крэпасці.

2. **Ул. Ткачук і М. Родзін** сустрэліся ля Усходняга форта.

Тэкст і фота **М. Рубінштэйна.**

Падзеі, факты, навіны

△ Дзяржаўны ансамбль танца БССР зноў сустракаецца з маскоўскім гледачом. У зялёным тэатры саду ЦДСА адбыўся першы канцэрт. Масквічы з цікавасцю прагледзелі вялікую праграму з беларускіх народных танцаў, а таксама танцаў народаў СССР. Канцэрты адбудуцца таксама на адкрытых пляцоўках паркаў сталіцы.

△ У Барысаве адбыўся канцэрт Беларускай дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэлы. Выступленні артыстаў адбыліся ў мінскім парку імя Чалюскінцаў.

△ На гастролі ў Калінінград выехаў Беларускі дзяржаўны тэатр оперы і балета. У час гастроляў калінінградцам будуць паказаны оперы «Чарадзейка», «Цыганскі барон», «Манон», балеты «Карсар», «Лебядзінае возера», «Блакітны Дунай» і інш.

△ Спектаклем «Іркуцкая гісторыя» па п'есе А. Арбузава пачаў гастролі ў Магілёве Рыбінскі драматычны тэатр.

У рэпертуары тэатра спектаклі «Праўда добра, а шчасце лепш» А. Астроўскага, «Уцёкі з начы» бр. Тур, «Усімі забыты» Н. Хікмета, «Дыплом на званне чалавека» І. Шура і іншыя.

У час гастролей рыбінскія артысты таксама пакажуць свае спектаклі ў Бабруйску, Быхаве, Горках, Чавусах і іншых раённых цэнтрах вобласці.

△ 10 дзён у Нясвіжскім, Стаўбцоўскім і Дзяржынскім раёнах Мінскай вобласці выступалі калектывы мастацкай самадзейнасці Палаца культуры прафсаюзаў Беларусі. У калгасных дамах культуры, на палявых станах, у брыгадах дэманстравалі сваё мастацтва калектывы народнага хору і народнага танца, акрабатычны ансамбль, салісты-спевакі, чытальнікі.

За 10 дзён самадзейныя артысты далі 20 канцэртаў.

△ Мінская гарадская нотна-музычная бібліятэка і кінатэатр «Перамога» наладзілі для гледачоў музычную гутарку, прысвечаную 135-годдзю з дня смерці вядомага нямецкага кампазітара Карла Марыя Вэбэра.

Аб жыццёвым і творчым шляху кампазітара расказаў кансультант бібліятэкі М. Жухавіцкі. Артысты філармоніі і Тэатра оперы і балета выканалі некалькі арый і рамансаў Вэбэра.

СУСТРЭЧА Ў РЭДАКЦЫІ

У рэдакцыі газеты «Літаратура і мастацтва» адбылася сустрэча з творчымі работнікамі — музыкантамі, крытыкамі і музыказнаўцамі.

У таварыскай размове аб тым, як палепшыць асвятленне музычнага жыцця рэспублікі на старонках газеты, удзельнічалі старшыня праўлення Саюза кампазітараў БССР, народны артыст СССР Я. ЦІКОЦКІ, мастацкі кіраўнік Акадэмічнай харавой капэлы, народны артыст СССР Р. ШЫРМА, галоўны дырыжор Тэатра оперы і балета, народны артыст БССР Л. ЛЮБІМАЎ, дацэнт Беларускай кансерваторыі С. КАПАРА, дырыжор Дзяржаўнага народнага аркестра БССР В. БАРСАЎ, музыказнаўцы А. РАКАВА, В. СІЗКО і Б. СМОЛЬСКІ.

Рэдкалегія газеты выносіць шчырую падзяку ўсім таварышам, якія прысутнічалі на сустрэчы.

Таленавітая змена

З АГЛЯДУ МАЛАДЫХ ТАЛЕНТАЎ МУЗЫЧНЫХ ВУЧЫЛІШЧАЎ РЭСПУБЛІКІ

У нашай краіне стала традыцыяй правядзенне розных конкурсаў, фестываляў, аглядаў маладых талентаў музычнага і вакальнага мастацтва. У выніку такіх своеасаблівых творчых спаборніцтваў вызначаецца ўзровень развіцця выканаўчых кадраў і далейшая перспектыва іх мастацкага росту.

Адбыўся рэспубліканскі агляд маладых спевакоў — студэнтаў музычных вучылішчаў Савецкай Беларусі. Ён паказаў пэўныя поспехі ў выхаванні вакалістаў. Большасць удзельнікаў агляду маюць добрыя галасы, валодаюць музычнасцю.

Першы тур — адборачны — праходзіў у абласцях, другі і трэці — у сталіцы рэспублікі. Журы агляду да ўдзелу ў трэцім, заключным, туры дапусціла дзевяць лепшых выканаўцаў, пяці з якіх былі прысуджаны ганаровыя дыпломы.

Сярод іх асабліва вылучаецца выпускніца Мінскага музычнага вучылішча Э. Зігер, якая яшчэ ў снежні мінулага года на Усесаюзным конкурсе спевакоў імя М. Глінкі атрымала прызнанне маскоўскіх слухачоў. У Э. Зігер прыгожае сапрана, добрая вакальная тэхніка, яна ўмее карыстацца рознымі сродкамі выразнасці. Таленавітай спявачцы прысуджана першае месца на аглядзе. Сапраўдны поспех маладой салісткі можа падзяліць і яе педагог Н. Швайко, які выхаваў спявачку.

Парадаваў журы студэнт-трэцякурснік Гомельскага музычнага вучылішча А. Калеснічэнка. Ён мае прыгожы поўнага дыяпазону лірычны тэнар, валодае добрай выканаўчай манерай. У яго спяванні ёсць шчырасць, што выклікае цёплы водгук у слухачоў. А. Калеснічэнка, як і Э. Зігер, адзначан дыпломам першай ступені.

Радаснае ўражанне пакінуў і выпускнік таго ж вучылішча — лірычны барытон Ю. Ганчарэнка. Пранікнёнае выкананне праграмы, асэнсаваная фразіроўка — усё гэта не толькі заслуга спевака, але і вынік намаганняў яго педагога І. Працэнкі.

Дыпломамі трэцяй ступені ўзнагароджаны выпускнікі Ф. Богдан з Брэсцкага музычнага вучылішча і Е. Кукса з Мінскага музычнага вучылішча, якія прадэманстравалі нядрэнныя вакальныя даныя.

Асобна хочацца спыніцца на выступленні студэнткі Магілёўскага музычнага вучылішча Л. Шылькрот (клас педагога Вакуленкі). Яе лёгкае лірычнае сапрана прыемнага тэмбру спалучаецца з нейкай асаблівай паэтычнасцю, шчырасцю перадачы твора. На развіццё выканаўчага майстэрства дзяўчыны варта звярнуць асаблівую ўвагу. У перспектыве яна можа стаць добрай камернай спявачкай.

Гэта ўсё тое, што найбольш запомнілася на аглядзе і выклікала ў членаў журы станоўчыя водгукі. Але тут жа выявіліся і істотныя недахопы ў падрыхтоўцы будучых спевакоў. Вельмі прыкрае пачуццё пакідае інтанацыйная недакладнасць у спяванні многіх маладых вакалістаў, іх неахайнае стаўленне да музычнага тэксту. Празмернае захапленне «гучком» часта прыводзіла студэнтаў да фарсіроўкі голасу. К. С. Станіслаўскі вучыў маладых вакалістаў спяваць не проста ноты, а «думка-ноты», г. зн. заклікаў да асэнсаванага спявання. А нашы выканаўцы часта думаюць толькі пра добрае гучанне свайго голасу, забываючы пры гэтым удумліва і правільна раскрываць сэнсавы і эмацыянальны змест рамансаў, арый, песень.

Выклікае нездавальненне і падбор рэпертуару для вакалістаў. У некаторых спевакоў ён далёка не адпавядаў іх галасавым магчымасцям, патрабаваў не толькі тэхнічнага майстэрства, але і асаблівай драматычнай насычанасці. Так, складаная арыя Іаанны з оперы «Арлеанская дзева» Чайкоўскага была непасільнай для студэнткі Сакалоўскай, а драматычная арыя Сантуццы з оперы «Сельскі гонар» Масканьі проста процipаказана лірычнаму голасу студэнткі Каспорскай.

Зусім незразумела, якімі прынцыпамі кіравалася камісія пры вызначэнні абавязковых для выканання студэнтамі твораў. Напрыклад, для драматычнага сапрана была адабрана арыя Наташы з оперы Даргамыжскага «Русалка». Аднак, як вядома, у гэтай оперы ёсць адна надзвычай цяжкая і дынамічна насычаная арыя гераіні ў падводным царстве. Педагогі вучылішча разгубіліся і вымушаны былі ўключыць у праграму выступленняў сваіх выхаванцаў закулісную песню дачкі млынара. Гэтая песня, якая не мае музычнай закончанасці, ніколі не выконвалася ў адкрытых канцэртах, таму проста дзіўна, што на гэты раз яе вырашылі вынесці на эстраду.

Камісія па правядзенню агляду рэкамендавала таксама для выканання маладым спевакам арыю Германа з «Пікавай дамы» Чайкоўскага. Між тым у гэтай оперы вялікага рускага кампазітара ёсць цэлыя дзве арыі Германа — «Я имени ее не знаю...» і «Прости, небесное созданье». Апроч гэтага, ёсць фінальны маналог Германа ў першай карціне і славутая брындзізі ў заключнай сцэне оперы. Якую з гэтых арый камісія мела на ўвазе — застаецца загадкай. Зусім недапушчальным было ўключэнне ў праграму арыі Сабакіна з оперы «Царская нявеста» Рымскага-Корсакава. Гэтая арыя патрабуе ўстойлівага гучання крайніх нот верхняга і ніжняга рэгістраў спевака і з'яўляецца зусім непасільнай для выканання навучэнцамі музычных вучылішчаў. У рэпертуары маладых вакалістаў чамусьці не было рамансаў савецкіх кампазітараў, у тым ліку беларускіх.

Мы маем права прад'явіць сур'ёзныя прэтэнзіі канцэртмайстрам-піяністам. Многія з іх у час акампаніравання спевакам дапускалі фальшывыя акорды, пропускі асобных фраз, рытмічныя агрэхі. У выніку такога музычнага суправаджэння значна зніжалася ўражанне ад выкананага спеваком вакальнага твора. Затое, як прыемна было чуць адточанасць і мастацкую выразнасць у акампанеменце піяністкі Я. Марозавай! Такіх канцэртмайстраў на аглядзе выступала не так многа.

Нам здаецца, няўдала былі прадуманы і вызначаны тэрміны правядзення агляду. Яны супалі з самай гарачай і адказнай парой для студэнтаў — веснавой экзаменацыйнай сесіяй. Рашэнне калегіі Міністэрства культуры і Міністэрства вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі Беларускай ССР аб аглядзе было прынята яшчэ ў лютым гэтага года. Было дастаткова часу для падрыхтоўкі і правядзення конкурсу маладых талентаў у першай дэкадзе мая, напярэдадні сесіі. Супадзенне тэрмінаў агляду з веснавымі экзаменамі ў спецыяльных навучальных установах прывяло да таго, што ён прайшоў скамечана, паспешна.

Агляд маладых талентаў — не вузка ведамасная справа. Ён мае вялікае грамадска-палітычнае значэнне і павінен быць сапраўдным святам як для саміх удзельнікаў, так і для ўсёй нашай грамадскасці, якой не абыякавыя шляхі развіцця музычна-вакальнага мастацтва ў рэспубліцы.

С. КАПАРА,
дацэнт Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі.

У выкананні юных музыкантаў

У Горацкім раённым Доме культуры адбыўся справаздачны канцэрт мясцовай музычнай школы, прысвечаны заканчэнню навучальнага года. Дырэктар школы Б. Круглікаў расказаў пра работу выкладчыкаў па музычнаму выхаванню дзяцей і ўдасканаленню іх выканаўчага майстэрства. Павялічылася грамадская роля школы. Яе выкладчыкі і вучні не раз выступалі з лекцыямі-канцэртамі перад працоўнымі горада Горкі і ва універсітэце мастацкага выхавання пры Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі.

Канцэрт пачаўся выступленнем зводнага хору школы пад кіраўніцтвам выкладчыка Р. Ядрэўскай. Найлепш была выканана песня кампазітара А. Новікава «Піянерская адвага».

Большую частку праграмы склала выступленне вучняў фартэпіянных класаў. З выпускніц-піяністак добра выступілі Ліда Барышнікава, Люда Чванава і Іра Красікава.

У заключэнне канцэрта выступіў аркестр баяністаў. Яго кіраўніку А. Корзунаву за адзін год удалося стварыць з вучняў розных класаў зладжаны калектыў, якому пад сілу выкананне нават тэхнічна складаных твораў.

Канцэрт зрабіў на слухачоў увогуле добрае ўражанне. Аднак якасць падрыхтоўкі асобных нумароў не заўсёды задавальняла. Недаравальным таксама з'яўляецца тое, што ў праграме не было твораў беларускіх кампазітараў. З сарака паказаных нумароў толькі два творы адносіліся да беларускага мастацтва (танцы «Лявоніха» і «Крыжачок»).

В. МІТРАЕЎ,
старшы выкладчык кафедры замежных моваў Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі.

Галоўны рэдактар Нічыпар ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Аляксандр БУТАКОЎ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркадзь МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), Пятро ПРЫХОДЗЬКА, Раман САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Мікола ТКАЧОЎ, Янка ШАРАХОЎСКІ, Іван ШАЦІЛА, Рыгор ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.

АДРАС РЭДАКЦЫІ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара—3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры—3-20-54, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі—3-11-03.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу

АТ 00251

Друкарня імя Сталіна.